

KÖZLEMÉNYEK

HORVÁTH CSABA

A M. KIR. HONVÉDSÉG FELDERÍTŐ RENDSZERÉNEK ALAKULÁSA AZ ELMÉLET ÉS A GYAKORLAT TÜKRÉBEN 1924-1937

A háborúk sok évszázados története, de különösen az első világháború eseményei jól bizonyították, hogy ahol a felderítésre kellő gondot fordítottak, ott az ellenség megelőzése és legyőzése sokkal nagyobb százalékban sikerült mint ott, ahol rosszul szervezett, hiányos felderítés működött.

Az újjáalakuló magyar királyi honvédség erőteljes lépéseket tett a megszabott kereteken belüli hadsereg mielőbbi felállítására és kiépítésére. Ennek technikai és elméleti kidolgozása az első időszaktól kezdve egészen a második világháború végéig a felderítés tekintetében is folyamatosan alakult, változott. Az elvek, elgondolások, technikai lehetőségek folyamatos fejlődése, mint meghatározó tényezők, fejlesztették a különböző csapatnemeket, ezen belül a felderítő szolgálatot is.

Az 1924-ben megjelent Harcászati Szabályzat a felderítés céljaként a vezetés elhatározásának megalapozását, a meglepetések elkerülését és az ellenség helyzetéről, valószínű szándékáról való helyes és világos kép kialakítását határozta meg.¹ A felderítés neveit a távfelderítésben, a közelfelderítésben és a harcfelderítésben jelölte meg.²

Távfelderítés

„A távfelderítést a kijelölt földi- és légi csapatok egymást kiegészítve folytatják. Önállóan egyik sem képes a szükséges felderítési adatok megszervezésére.

A repülőik igaz, hogy nagyobb távolságot tudnak átfogni, de fedett terep esetén adatszerző képességük a minimálisra csökken. Előrevonást végrehajtó nagyobb seregtestek mozgása viszont nem maradhat a többi távfelderítés eszköze – igaz, kisebb távolságokat tud átfogni, mégis a repülőikkel szemben meg tudja állapítani az ellenséges erők körvonalát, helységek és erdők megszállását, az előrevonási útvonalak műszaki állapotát.”

A távfelderítésre vonatkozó elgondolásoknak a trianoni határozványok alapvetően gátat szabtak, hiszen repülőerők eleve nem állhattak rendelkezésre,³ s a

1 Harcászati Szabályzat (H.Sz.) I.rész Harcászati elvek V. fejezet: A felderítés 13.: Alapelvek, 169. pont. Budapest, 1924. 88. o.

2 Uo. 91-93. o.

3 Az „Ordo” törvénytára, 4. A Magyar Békesszerződés és a becikkelyező törvény szövege és magyarázata. V. rész. Katonai, hadilégvédelmi és léghajózási rendelkezések, 132. cikk. Budapest, 1921. 81. o.

földi végrehajtóként említett sereglóvasságot pedig összesen 4 lovas ezred jelentette.⁴ Az elgondolások ettől függetlenül a távfelderítést az első helyre sorolták, feladatát pedig az első világháborús elvek, tapasztalatok alapján próbálták a helyére tenni. A távfelderítést földi és repülő részre osztották.

1. Földi távfelderítés

A Harcászati Szabályzat V. fejezete a sereglóvasság fő feladataként jelölte meg a földi távfelderítést. A támadó hadműveletre épülő elgondolás külön feladatokat szabott a felvonulás és az ellenséges határvédelem áttörése utáni időszakra. Míg a felvonulás (határvédelem) alatt a határvédő csapatok mögött mint mozgó tartalék jött számításba a lovas seregest, addig a határ átlépése után már elszakadva, önállóan oldotta meg feladatát. Kiemelt hangsúlyt kapott a felderítésre kijelölt erők megóvása az ellenséges határvédelem áttörésének időszakában.⁵

Feladatát tekintve a hadászati elhatározást kellett megalapoznia megfelelő adatokkal. Ezen belül az ellenség felvonulását, csapatmozdulatait, a fő erői által elért terepszakaszokat, továbbá esetleges nyitott szárnyait kellett felderíteni.

Ezeket a feladatokat a seregestek felderítő osztagokkal és járőrökkel próbálták megoldani. A távfelderítésre alkalmazott lovastest – zömét együtt tartva – a meghatározott felderítési sávban (mely 40 km-nél általában nem volt szélesebb) felderítő osztagokat küldött ki, amelyek a továbbiakban felderítő járőröket alkalmaztak.

A felderítő osztagok többnyire 10 km széles sávban, a meghatározott irányban felderítő járőrökkel hajtották végre a felderítést. Az ellenségtől távol kevés ellenben erős, az ellenség körzetében viszont több járőrt mozgattak. A fő feladatuk mellett az osztagok igyekeztek ellenséges jelentőket (futárokat) elfogni, jelentéseket lehallgatni, jelentésgyűjtő és híradó állomásokon rajtaütöni, az ellenséget folyamatosan nyugtalanítani és félrevezetni.

Az osztagok általában egy lovas (huszár) századból és a megerősítőkből álltak. Az osztagot géppuskás századdal, lovas ágyús üteggel, páncélkocsikkal, huszár-hidász századdal és kisértő-állomással erősítették meg.⁶ A megerősítések az alkalmazás irányától, a sávszélességétől és a várható feladat nehézségétől is függtek. A fő irányba alkalmazott felderítő osztag kapta a legsokoldalúbb feladatokra alkalmas, legerősebb megerősítést.⁷

Az összeköttetés, a kiküldő parancsnokkal való folyamatos kapcsolattartás a felderítő osztagoknál kiemelt feladatként szerepelt. A felderítési adatok gyors, pontos továbbítása egyben az osztag munkáját is minősítette. Az adatok időbeni eljuttatása általában műszaki, híradó eszközökkel⁸ valósult meg. Ennek megoldására két „kisértő-állomás” jött szóba, amelyet egy kocsin, vagy két málhásállaton tudtak

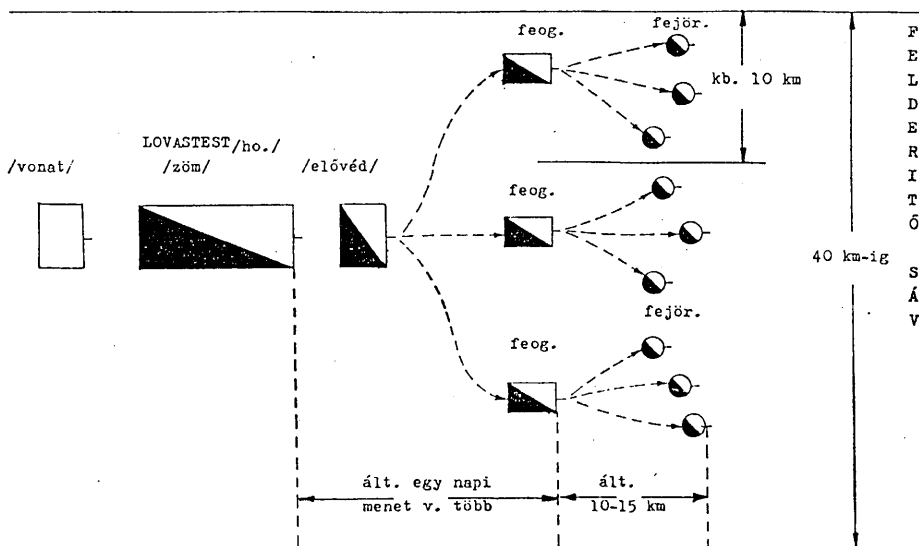
4 U. o. II. Táblázat, 76. o.

5 H. Sz. I. rész, V. fejezet, 13.: Alapelvek. 181. pont, 95. o.

6 *Barabás Emil* nyá. m. kir. honvédelmi vezérkari alezredes: *Parancsadás egy hadosztály és egy lovasdandár erejű csoporton belül. Alkalmazó példánkon bemutatva. I. füzet. Budapest, 1925. 52. o.*

7 Egy huszárosztályból kiküldött, fő irányba tevékenykedő felderítő osztag például a következő csapatrenddel bírt: egy huszárszázad, fél huszár géppuskás század, fél lovas ágyús üteg, egy huszár árkász század, egy páncélgépkocsi és egy kisértő-állomás.

8 Műszaki híradó eszköznek számított a rádió, a huzalos híradó eszköz stb.

Egy lovas hadosztály távfelderítő tevékenysége. Elvi vázlat. (Feog: felderítő osztag [egy vagy több lovas század], fejör: felderítő járőr [minimum 10 lovas]).

szállítani.⁹ Használtak még a jelentések leadására a Zeiss- féle fényjelző készüléket is, amit egy kocsin vagy egy málhásállaton lehetett szállítani.¹⁰ Igaz, a fényjelző készüléket nappal csak akkor tudták eredményesen alkalmazni, ha a hadosztályparancsnok jelentésgyűjtő állomást tolt előre. Ebben az esetben viszont kis teljesítményű rádióadókkal is meg lehetett oldani az információk (adatok) áramlását. Ha a hadosztályparancsnok nem tudta az osztagait megfelelő híradó eszközökkel ellátni, akkor jelentésközvetítő fejállomásokat állíttatott föl az egyes felderítő osztagok mentvonalán, azokhoz minél közelebb.¹¹ Ott, ahol az útviszonyok lehetővé tették, a jelentéseket kerékpárosokkal, motorkerékpárosokkal, gépkocsival és páncélgépkocsival is el lehetett juttatni a kiküldő parancsnoknak.

A felderítő járőrök a felderítő osztag állományából kerültek kiküldetésre és alkalmazásra. Állományuk 10 lovasnál nem lehetett kevesebb. Feladataikat az osztagparancsoktól személyesen kapták meg. A járőrparancsnok személyisége az eredményes tevékenység alapja volt. Gyors, helyes harcászati érzéken alapuló ítélőképesség, merészség, lélekjelenlét, leleményesség és jó tájékozódóképesség kellett, hogy jellemezze.¹²

9 Az állomást menet közben nem lehetett működtetni, felállításához 15 percre volt szükség. Az egyes állomások 6–10 km hatótávolsággal bírtak, de a hadosztálynál lévő rádióeszközzel 30 km távolságból is összekötést tudtak teremteni. A rádióállomás rejtjelzéssel együtt kb. 20 szót tudott óránként leadni.

10 Az eszközt 4 ember kezelte. Üzembe helyezéséhez 15 percre volt szükség. Az állomás nappal 10–15 km, éjjel 50–80 km távolsáig tudott adni, óránként 60 szót adott le.

11 *Szentgyörgyvári Stirling László* ny. vk. Őrnagy: Harcászat tankönyv I. füzet. 42. o. (a továbbiakban: H. Tk. I.).

12 Uo. 115. o.

A járőr saját felszerelésén kívül térképet (vázlatot), órát, távcsövet, iránytűt és jelentőtömböt vitt magával.

Tevékenységét terepszakaszról-terepszakaszra haladva hajtotta végre és állófigye-
léssel egészítette ki. A feladat végrehajtása közben a járőr nem volt alakzathoz köt-
ve. Nyílt terepen laza alakzatban (nagy térközökkel) nyomultak a megadott irányba,
míg fedettebb terepen lovaspárokat (kutatókat) küldtek előre. Ezek megbeszél
jelekkel vették és közölték észrevételeiket. A kiküldő felderítő osztaggal általában
lovass hírvivő (futár) útján tartották a kapcsolatot.

A Harcászati Szabályzat megjelenése után megélnékült a hadseregen belüli tu-
dományos élet. A lehetőségekhez képest jól kidolgozott, egyes területeken már
előre tekintő szabályzat számtalan hozzászólás, módosító javaslat, szabályzat ma-
gyarázat alapja lett, továbbá alapját képezte a különböző tankönyveknek, vezetési
kézikönyveknek, parancsadási segédleteknek is.

Bár a trianoni tiltások eredményeként tulajdonképpen minden katonai kérdés
megvitatása csak elméleti értékű lehetett, ez a megkötöttség nem jelentett szellemi
stagnálást. A Magyar Katonai Közlöny, majd a Magyar Katonai Szemle lett a bázisa
ezeknek a tanulmányoknak. A szervezési és harcjelzésbeli elgondolások mellett a
jövő technikai felszereltsége is az állandó témák között szerepelt.

A fegyvernemek, szolgálati ágak¹³ között a felderítés, mint besorolható elem, nem
szerepelt. Csupán a harcéri cselekménynél jelent meg ahol megkülönböztettek:

főcselekményeket:

- mozgás
- harc
- nyugvás, valamint

kísérő cselekményeket:

- felderítés
- biztosítás.¹⁴

A felderítés – ezen belül a földi távfelderítés – problémája is szinte állandó téma
volt. A megjelent írások legnagyobb része a lovas seregtettek alkalmazásával kap-
csolatban szinte teljesen egyetértett, de néhányan már a lovasság hanyatló idő-
szakáról írtak.

A lovasság távfelderítő tevékenységével szimpatizálók a kialakított elvek pon-
tosítását tartották a legfontosabbnak, nem fogadtak el semmiféle új szervezeti el-
gondolást. A lovasság fő feladatának a felderítést tartották, de a leplezés¹⁵ is állandóan
szerepelt a feladatok között. A felderítés formáját és terjedelmét szélességben
és mélységben a saját szándéktól, az iránytól, az úthálózattól és a tereptől tették
függővé. A felderítő osztagok, járőrök erejét, felszereltségét és összetételét pedig, a
feladat a terep és az ellenség ereje kellett, hogy meghatározza.¹⁶

13 Fegyvernemek: szorosan vett harcra hivatott csapatok (gyalogság, lovasság, tüzérség, légierő, páncéljárműves csapatok, műszaki csapatok, folyamerők). Szolgálati ágak: a fegyvernemek harcképességének fenntartása érdekében elengedhetetlen szükségleteket fedezték.

14 Harcászati feladatok. 1. füzet. Alapfogalmak a harcászati vezetés terén. Budapesti Honvéd Tiszti Szabály-
zatismerető tanfolyam. Budapest, 1934. 6. o.

15 Leplez: az ellenséges betekintéstől óvja a saját csapatokat.

16 Erdős János ny. huszár százados: A lovasság felderítő szolgálatban. *Magyar Katonai Közlöny* (a továbbiakban: MKK) 1928. 7–8. füzet. 723–727. o.

Távelfelderítésnél nem vitatták a repülőknél nyilvánvaló előnyeit, de a fontos részleteket, azaz az ellenség erőinek összetételét vagy szándékát, amelyet legtöbbször csak foglyok ejtésével és iratok zsákmányolása révén derítettek fel, a repülőknél nem tudták megállapítani. Ezért is emlegették többször Napóleonnak alárendeltjeihez intézett, mondhatni állandó parancsát: „Ejtsenek már végre foglyokat! Még mindig nincsenek foglyaim!” Foglyokat pedig csakis földi fegyverem tud ejteni, és ennek megvalósítási lehetőségét egyértelműen a sereglovasságban látták.¹⁷ A sereglovasságon belül sokat foglalkoztak az alkalmazandó felderítő osztagok erejével, fegyverzetével. Az elgondolások, javaslatok egyöntetűen az osztagok további megerősítését szorgalmazták és példákön is igyekeztek bizonyítani, hogy egyes nehéz feladatok, vagy váratlan veszteségek esetén csak jól megerősített erők tudják a feladatokat tovább folytatni.¹⁸ Kiemelten foglalkoztak a jelentések fontosságával. Egy felderítő jelentésnek nem csak pontosnak kellett lennie, hanem időben a kiküldő parancsnok asztalára kellett, hogy kerüljön. A lovasvezér (hadosztályparancsnok) és a felderítő osztagok közötti összeköttetésre a következő lehetőségeket látták:

- műszaki híradó eszközök (rádiósok);
- nagy hatótávolságú fényjelző készülékek (Zeiss);
- esetenként állami távbeszélő vonal;
- jelentésgyűjtő állomások, jelentést közvetítő fejállomások létrehozása.

Fontos feladatokra a híradó csapatok részeinek bevonását is tervezték:

- az állandó jellegű hálózatba való be- és kikapcsolódás megoldására, amit a lovasság bármikor használhat, és
- a lehallgatások fokozására.

Jelenteni lehetett még:

- gépkocsival
- motorkerékpárral
- kerékpárral
- jelentő lovassal és
- esetleg repülővel.

} megfelelő útviszonyok esetén,

Rövid időn belül a kísérleti stádiumban lévő „vezetékes rádióval” is számoltak a jelentések továbbításánál.¹⁹

A jelentési lehetőségek különböző változatai is kidolgozásra kerültek. Megpróbálták a leggyorsabb és leghatékonyabb megoldásokat megkeresni, igyekeztek a váratlan események hatásait is maximálisan kiszűrve biztosítani a felderítési adatok áramlását.²⁰

Az elgondolások másik csoportja nem ragadt le a lovas seregtestek kizárólagos alkalmazásánál. Igaz, teljességében ezek sem mondtak le a lovasságról, de szükségessé tartották más fegyvernemekkel való kiegészítést, illetve egyes esetekben helyettesítést is. Az elgondolásokban legtöbbször kerékpáros és páncélgépkocsi-

17 *Hungaricus (Németh József)*: Elvek harca – Harci elvek. Harcászati tapasztalatok a világháborúból. 2. A gyorsan mozgó csapatok időszertű kérdései. Budapest, 1937. 74. o.; *Németh József* vkszt. őrnagy: A gyorsan mozgó csapatok időszertű kérdései. *Magyar Katonai Szemle* (a továbbiakban: MKSz) 1931. 9. szám 31. o.

18 *Ehrlich Géza*: Milyen legyen a korszerű lovasosztály? MKSz. 1937. 11. szám 47–48. o.

19 *Rudmuertli Rapaiics Dezső* híradócsapatokbeli őrnagy: A lovasság híradása. MKK. 1927. 4. szám, 348–354. o.

20 *Bengyel Sándor* ny. m. kir. vezérkarai ezredes: Hadműveleti alapismeretek. I. kötet. Budapest, 1925. 28–29. o.

alakzatok szerepeltek, de a gépkocsin, vagy kocsin szállított gyalogság, a szervezeten felüli tüzérség, repülőszázadok és páncélvonatok is szóba jöttek. Külön foglalkoztak az ellátás és utánpótlás kérdéseivel. Egy elszigetelten tevékenykedő lovastest csak megfelelő vonatrésszel tudta folyamatosan megoldani feladatait. Ennek összeállítását a következőképpen képzelték el:

- vonatparancsnokság;
- eü. osztag egyes szállító kocsijai;
- ellátó hivatal kirendeltség;
- lőszeroszlop egyes részei;
- gépkocsioszlopok.²¹

A közvetlen felderítési feladatok megoldásában a kerékpáros és a páncélgépkocsi-alakulatok tehát előnyt élveztek. Egy távolfelderítési feladatokat ellátó lovashadosztály – az elgondolások alapján – legalább egy kerékpáros zászlóalj erővel kellett, hogy rendelkezzen. Feladata meghatározásánál a terep úthálózata kiemelten jelentkezett, hiszen ez volt az eredményes alkalmazás alapja. Ez egyben le is szűkítette a tevékenység irányát és savját, hiszen csak az útra és az útmenti terepre korlátozódott.

Mégis a kerékpárosokat tekintették a leginkább alkalmasnak a földi távolfelderítésre. Ami mellettük szólt: a nagy gyorsaság mellett zajtalanul tudtak előre mozogni, nagy volt a menetteljesítményük és aránylag gyorsan harcba tudtak lépni, ha kellett. Ami viszont ellenük szólt – és az előbbieken már említettük – az utak, az időjárás- és a lejtviszonyok erőteljesen befolyásoló hatása. A kerékpáros sötétben, erős ellen-szélben, sárban, meredek emelkedőn, rossz úton és a terepen, kerékpárját tolva, lasabban mozgott mint egy gyalogos.²²

Azonban, ha a megfelelő feltételek adva voltak, mind gyorsaságban, mind pedig eredményességben egyenrangú lehetett a lovassággal. Feladatát az ellenség felkutatása, éjjel sem szünetelő megfigyelése és az észleletek azonnali jelentése képezte. Jelentéseit a lovastest parancsnokának rádióon jelentő kerékpárossal, lovassal és motorkerékpárossal juttathatta el, megerősítésként páncélgépkocsit (legalább egy szakaszt), gépkocsin szállított gyalogságot (aránylag sok géppuskával) illetve tüzér erőket kaphatott.²³

A páncélgépkocsik – az elgondolásokat vizsgálva – a távolfelderítés új lehetőségét jelentették. Gyorsaságuk képessé tette őket arra, hogy nagy távolságokat fussanak be, a kiküldő parancsnoknak gyorsan híreket küldjenek. A lovassággal szembeni védettségük és tűzerejük lehetővé tette, hogy az ellenség mögé kerülve részletes híreket szerezzenek. Azonban míg a felderítés követelményeiből az ellenség gyors megközelítését, a hírszerzést és gyors megbízható jelentést könnyen megtudták oldani, addig az ellenség állandó, folyamatos figyelését már nem. Ennek okát főleg a nehéz rejtőzés és a motorhang problémája okozta. Ezáltal viszont az ellenség részletesebb felderítése (szárnyak helye, összetétel, tevékenység) csorbát szenvedhetett.

21 Szentgyörgyvári: i. m. 37. o.

22 MKSz. 1931. 9. szám, 32. o.

23 *Athoray Zoltán*: Kerékpárosok a felderítésben. MKSz. 1936. 1. szám, 60–64. o.

„Gyorsaságuk, nagy működési sugaruk kiválóan kihasználható arra, hogy olyan nagy területekre is, ahol az ellenséggel csak a lehetőség szintjén számolunk, alkalmazhatók lesznek”.²⁴

Mikor közvetlenül egy lovas sereget szemponyjából vizsgálták meg a páncélgépkocsik tulajdonságait és jellegzetességeit, ismételték arra a megállapításra jutottak, hogy elsősorban a zömötől távoli, úgynevezett messzemenő feladatokra a legalkalmasabbak. Ezek a - lovasságot nagymértékben igénybevevő, gyengítő, nagy menetekkel járó - felderítési feladatok képezhetik a páncélgépkocsival felszerelt osztagok leghatékonyabb tevékenységét. Ezért célszerűnek is tartották a páncélgépkocsival való takarékoskodást és mereven elzárkóztak olyan kisebb mélységű alkalmazás elől, amelyet akár lovas erő is képes volt megoldani.²⁵ Felderítési elemként a páncélgépkocsi szakaszából álló felderítő járőr és a páncélgépkocsi századból álló felderítő osztag jött önállóan számításba. Az osztagnak felderítő irányokat (nem sávokat!) adtak meg, s ezen belül az önállóan gazdálkodhatott járőreivel.

A gondot egyedül a hatótávolság fokozott figyelembevételében (a működési lehetőség felénél nem távolodhatott jobban el, hiszen a visszaérkezés, így bizonytalanná vált), és az éjszakai kényszerű tevékenységi szünetben látták.

A páncélgépkocsik jelentéseiket rádión vagy jelentő gépkocsival küldték. Ha nem történt említésre méltó esemény, nem sikerült új felderítési adat birtokába jutni, a parancsnok csak a zömhöz való bevonulás után tett jelentést. A különösen fontos és sürgős jelentéseket külön páncélgépkocsival kellett azonnal visszaküldeni. Kötelessége volt továbbá a felderítési feladatokat végrehajtó páncélgépkocsi osztagnak, vagy járőrnek, hogy a lehetőségek és a kialakult helyzet függvényében az elől lévő saját egységgel, a legfontosabb információkat közölje.²⁶

Foglalkoztak a kisharcokocsik alkalmazásának lehetőségével is, de a páncélgépkocsival szemben egyedül terepjáró képessége érdemelt kiemelés. A kis hatótávolság és sebesség, a gyenge fegyverzet, a rossz figyelési lehetőség, a híradó felszerelés hiánya mind-mind a páncélgépkocsi mögé utasította. Hadászati felderítésnél azonban a felderítő osztag állományába elképzelhetőnek tartották egy-egy kisharcokocsi-szakasz beosztását, de feladatát tekintve még ebben a helyzetben is csak korlátozott céllal használták volna fel.

A szabályzatban rögzített elvek és az elgondolások alapját szervezeti téren – földi távolfelderítés esetén – a fővezérség közvetlenjeként szereplő négy huszárezred adta. Ezek egyenként két osztályból álltak, minden osztályban egy lovas karabélyos és egy lovas géppuskás század volt szervezve. A távolfelderítő feladatokat az összevont ezredek egységes vezetés mellett képesek lettek volna ellátni.²⁷ A szervezeti felételeknek megfeleltek, a felderítés végrehajtásához elképzelt alsóbb szinteket ki tudták volna különíteni és alkalmazni.

Rendelkezésre álltak még a kerékpáros zászlóaljok. A vegyesdandáronként meglévő egy-egy zászlóalj két kerékpáros puskás századból és egy kerékpáros

²⁴ Pongrácz József: Páncélgépjárművek (történet, szerkezet, alkalmazás) Budapest, 1936. 82–89. o.

²⁵ Pongrácz József: A lovasság együttműködése páncélgépkocsival és kisharcokocsival. MKSz. 1937. 10. szám 16–18. o.

²⁶ Pongrácz: Páncélgépjárművek ... i. m. 91. o.

²⁷ A valóságban ezek a huszárezredek a lovassági szemléző, mint hadosztályparancsnok alárendeltségébe tartoztak.

géppuskás századból állt.²⁸ A távolfelderítésre kijelölt lovastest kiegészítését – mind szervezetileg, mind a feladatvégrehajtást figyelembe véve – megoldhatták.

Új elemként és lehetőségként jelentkezett a páncéljárműves osztály felállítása 1930 elején amely egy harckocsi századból, egy páncélgépkocsi századból, egy páncélvonat osztagból és egy műhelyszázadból állt.

Ezután már realitássá vált, hogy egy-egy felderítő osztag teljesen harckocsikból, illetve páncélgépkocsikból álljon.

A távolfelderítés alapját képező négy önálló huszárezredet a továbbiakban két lovas dandárból álló hadosztályba vonták össze és nyíltan beállították a hadrendbe.²⁹

Meg kell még említeni a kísérleti célból felállított „gépkocsizó csoportot”, amely egy gépkocsizó puskás századból, egy motorkerékpáros századból, egy könnyűharckocsi-századból, egy páncélgépkocsiszázadból és két gépvontatású tarackos útegből szerveződött.

A valóságban tehát a lovas erők mellett a kerékpáros alakulatok voltak végig jelen, az elgondolásban, a harckocsik, páncélgépkocsik és gépkocsizó alakulatok csak nagyon lassan, részenként jelentek meg a hadrendben. 1937 végéig számukat jelentéktelennek tekinthetjük.

Az „ínséges” időkben is komoly gondot fordítottak viszont a törzsek különböző harcászati példákon való gyakorlatozására. A még csak elméletben létező szervezetek ugyanúgy megjelentek ezekben a feladatokban, mint a meglévők. A földi távolfelderítés problematikája sokkal kisebb jelentőséggel bírt ezeknél a kidolgozásoknál, mint mondjuk a repülő felderítés. Ennek többféle magyarázata is lehet, de a legvalószínűbb a várható kis tér mint minimális hadműveleti mélység elgondolásának a figyelembe vétele (a lovas seregtestnek megfelelő mélységű és szélességű területre volt szüksége, hogy pl. az ellenség mélységébe jusson és ott úgy tudjon hadászati mélységű felderítést folytatni, hogy közben nem morzsolódik fel.). Így ezekben a feladatokban a hadműveleti terület kizárólag az országhatárokon belüli térre korlátozódott, a beállított ellenség pedig kivétel nélkül a szomszédos országokból került ki.

A feladatoknál minden esetben a lovashadosztály adta az alapot, és a feladattól függően léphettek be egyéb szervezeti elemek.

A gyakorló feladatot minden esetben helyzetbeállítással kezdték. Ezen belül a kialakult helyzet, az ellenség tevékenysége és ereje, továbbá a saját lovastest elhelyezkedése és szervezete szerepelt. A feladatok ezután két irányba mentek tovább. Vagy a felderítő feladatának magyarázatával, kiértékelésével, lehetőségeivel foglalkoztak, majd ezután tértek vissza a konkrétan beállított harcászati példára, vagy azonnal a feladatokra tértek át és a feladat közben magyarázták egy-egy alkalmazási módot.

Az esetek nagy részében a hadsereg parancsnoka (a Fővezérség utasítása alapján) intézkedett a lovashadosztály irányában a távolfelderítés bevezetésére. A hadosztály parancsnoka (csapatvezér) ezután önállóan rendelte el a távolfelderítés bevezetését,

²⁸ Tóth Sándor százados: A Horthy-hadsereg szervezete (1920–1944) *Hadtörténelmi Közlemények* (a továbbiakban: HK) 1958. 1–2. szám I. rész, 55. o.

²⁹ Egy dandár két huszárezredből szerveződött, amelyek ezredközvetlen árkász- és távbeszélő szakaszból, lovas ágyús szakaszból, illetve egyenként két lovas karabélyos és egy lovas géppuskás századból álltak.

illetve egyik – fő irányban tevékenykedő – dandárának is kiadhatta a megszervezési feladatokat.³⁰

A feladatok pontos kidolgozásánál mindenkor a szabályzat által kiadott elveket vették figyelembe. Így egy lovashadosztály soha nem kapott 40 km-nél szélesebb felderítési sávot, és a felderítés súlyát (főirányát) mindenkor meghatározták. A lovaszöm a legfontosabb irányokban a felderítésnek „nyomatékot adott” (több és erősebb szervezetű osztag). A sáv mélysége, a felderítési cél távolságával összhangban, az ellenség főerőinek körletéig, a szárnyakon viszont még azon túl is terjedhetett. Mindenkor figyeltek a zöm erejének megtartására, igyekeztek a szétforgácsolást kerülni. Ennek a központi erőnek mindig lehetőséget biztosítottak, hogy szükség esetén képes legyen osztagait illetve járőreit kiegészíteni, vagy új felderítő erőket kiküldeni.

A lovashadosztály a teljes harcintézkedést megelőzően – általában időnyerés céljából – előzetes intézkedést is kiadott. Az előzetes intézkedés a földi távolfelderítésre a következőket tartalmazta:

1. a hadosztály a felderítést mikor és milyen erővel vezeti be;
2. az alkalmazott felderítő osztagok és járőrök összeállítását;
3. a felderítő szervek parancsnokai mikor jelentkezzenek a hadosztályparancsnokánál;
4. különböző javadalmazások (lőszer, élelem, takarmány).³¹

A felderítő osztagok összeállításánál különböző szervezéseket alkalmaztak. Az alapot a lovasszázadok adták, a kiegészítő erőket mindig a feladat függvényében jelölték ki.

Támadó hadműveletnél: (változatok)

- a) – egy huszárszázad;
 - egy huszár géppuskás szakasz;
 - egy páncélgépkocsi század;
 - egy kistrádió-állomás.
- b) – egy fél puskás század;
 - egy géppuskás szakasz;
 - egy huszár szakasz;
 - egy robbantó raj;
 - egy kistrádió-állomás.

Üldözésnél: (változatok)

- a) – egy huszárszázad;
 - egy géppuskás század;
 - egy kerékpáros század;
 - egy lovas üteg;
 - egy páncélgépkocsi szakasz.
- b) – egy huszárszázad;
 - egy géppuskás század;

³⁰ Barabás: i. m. 44–46. o.

³¹ Balásfalvi útvez Kiss László vkszt.ezredes: Felső vezetés II. (Gyakorlati) rész, 5. füzet. A sereglövasság alkalmazása. Budapest, 1929. 37. o.

- egy kerékpáros zászlóalj zöme;
- két lovas üteg;
- egy páncélgépkocsi szakasz.³²

A konkrét feladatot berendelés útján, személyesen kapták meg az osztagok parancsnokai.³³

Az előzőekben említett pontok és a szervezet figyelembe vételével készítették el a lovashadosztály parancsnokának intézkedését a földi távolfelderítésre. A feladatok kidolgozásánál az ellenség tevékenységéről közben beérkező hírek miatt többször változtatásra is kényszerültek, ami alapján a felderítési feladatok is folyamatosan módosításra kerültek. Többször kiegészítő irányokban újabb felderítő erőket kellett alkalmazni, esetenként pedig az egész földi felderítő részt el kellett tolni.³⁴

A harcászati feladatok kidolgozása mellett alkalmazó megbeszélések és hadijátékok biztosították a törzsek felderítéssel kapcsolatos feladatainak gyakorlását. Az alkalmazó megbeszélések úgynevezett „előoktatást” képeztek a hadijátékokhoz. Céljuk a szabályzatok határozványainak oktatólagos ismertetése és gyakorlása volt, különös súlyt helyezve a parancsadás és a végrehajtás pontosságára.

A hadijátékok az oktatás magasabb fokát képezték. Alapfeltételük a szabályzatok uralása és helyes alkalmazása volt. A térképen, vagy hadijátékterven megfelelően kiosztott szerepekkel (hadseregparancsnok, lovashadosztály-parancsnok stb.) gyakoroltatták a parancsnokokat a hadműveleti-harcászati elhatározások kialakításban, parancsadásban, egyszóval a vezetésben.³⁵

A gyakorlásokat nagyban segítették azok a rövid összefoglalók, ábrafüzetek, sorvezetők és kézikönyvek stb., amelyek a lényegét kiemelve – kevés magyarázattal – a gyors helyzetbe kerülést, eligazodást biztosították.³⁶

A földi távolfelderítés alapját egyértelműen az első világháborús tapasztalatok alapján rakták le. A Harcászati Szabályzat vonatkozó pontjai nem a lehetőségek függvényében készültek, hanem elméleti síkon próbálták, az esetleges későbbi lehetőségekre gondolva, megalapozni az elveket. A tudományos élet területén folyamatosan vita dúlt a régi – csak lovas erőkből gondolkodó – és az új – már harc-kocsikat, páncélgépkocsikat, kerékpáros alakulatokat is figyelembe vevő – elgondolások követői között. Abban viszont mindannyian egyetértettek, hogy a bevezető hadműveletek – a repülőfelderítés kiegészítésére – mindenképpen földi távolfelderítést követelnek meg. A különböző törzsgyakorlások alapján egyértelműen kirajzolódott, szükséges, hogy a szegényes szervezeten belül is keretet tudjanak biztosítani a holnap korszerű harcmodorához, és szervezetéhez, anélkül, hogy a szervezeti alap gondolat átállítása szükségessé vált volna.³⁷

³² *Dálnoki Koráts Gyula* nyá. vkszt. alezredes, *Horváth Győző* vkszt. őrnagy (összeáll.): *Harcászati feladatok*. Budapest, 1925. 32–33. o.

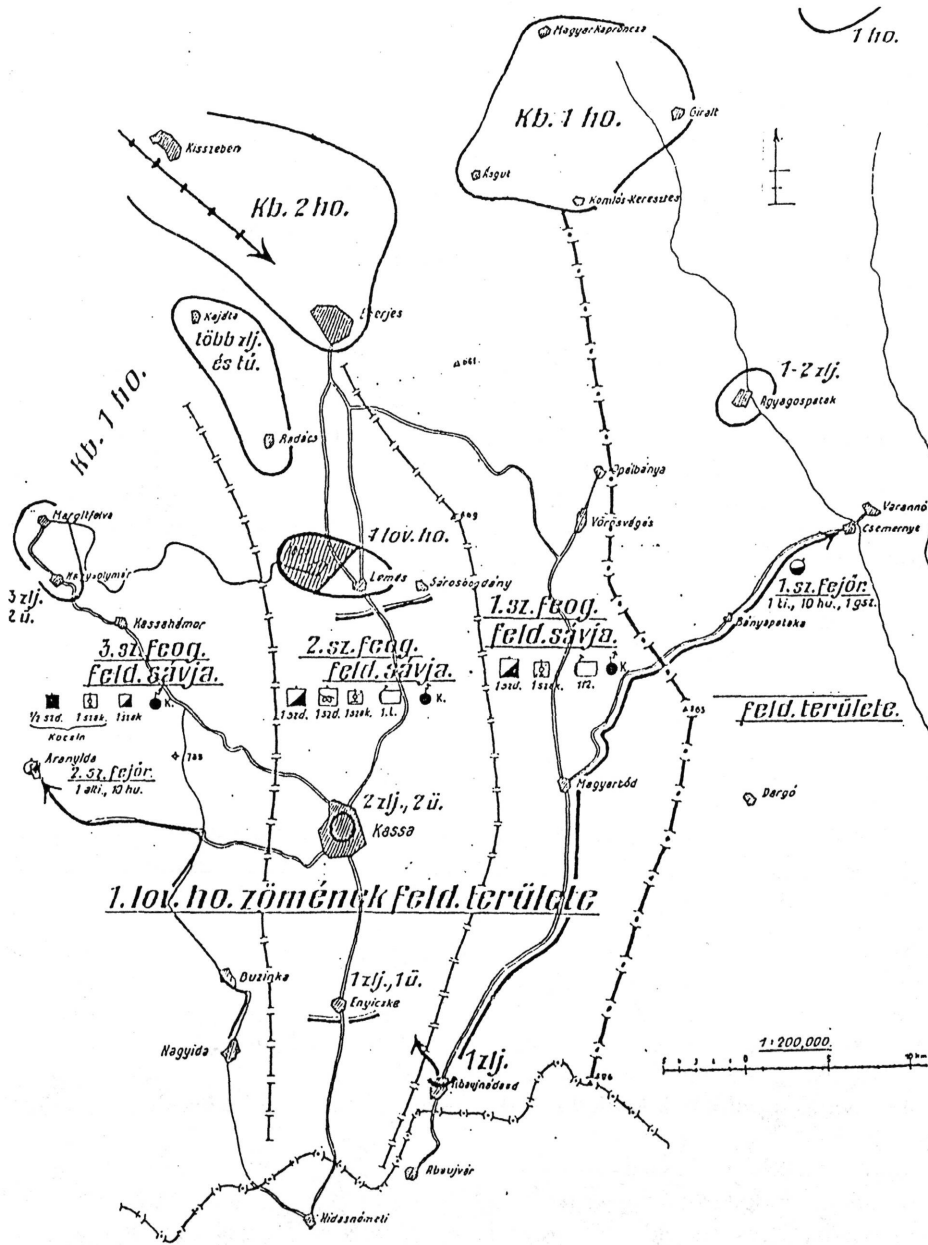
³³ Balázsfalvi vitéz Kiss László: i. m. 39–42. o.

³⁴ Középső vezetés. 9. füzet. Lovas hadosztály halogató harca A M. Kir. Honvéd Tiszti Szabályzatismertető tanfolyam kiadványa, Budapest, 1930. 7–12. o.

³⁵ *Barabás Emil* nyá. m. kir. honvéd vezérkari alezredes: *Parancsadás egy hadosztály és egy lovasdandár erejű csoporton belül*. Alkalmazó példákön bemutatva. II. füzet. A harc. 82–83. és 92. pontok. Budapest, 1926.

³⁶ Ábrafüzet – az alapfogalmak, felderítés biztosítás és elhelyezésekről. Szerkesztette és a vázlatokat összeállította: *Hódy Lőránd* nyá. gyal. szds. Rajzolta: *Bilay István* gyal. szds. Budapest, 1929. 14–27. o.; *Berger Károly* vkszt. alezredes: *A vezetés kézikönyve*. II. rész. Alkalmazási elvek és parancsadás. Budapest, 1930. 169–172. o.

³⁷ *Móricz Béla*: *Harcjelzés és szervezés*. MKSz. 1935. 11. szám, 13–14. o.

Terv a felderítésre. (A Felső vezetés, II. rész 5. füzetének 4. sz. melléklete alapján.)

2. Repülő távfelderítés

A repülőerők jelentősége az első világháború évei alatt folyamatosan erősödött. Az első időszakban a meglévő néhány géptípusnak kellett minden feladatot megoldania (vadász-, bombázó-, felderítő), de a háború utolsó harmadában ezekre a feladatokra már külön építettek repülőgépeket.

A felderítési feladatok – ezen belül a távfelderítés végrehajtására – csak jó repülőképeséssel, megfelelő hatótávolsággal rendelkező gépek jöhettek számításba.

A trianoni rendelkezések teljesen megszüntették a magyar repülőerőket,³⁸ így, ellentétben a földi csapatok szervezési változásainak lehetőségével, a repülőerők tekintetében nem volt sok választás. Az elveket, elgondolásokat azonban ki lehetett alakítani, gondolva a következő évekre.

A Harcászati Szabályzat a repülő távfelderítést a távfelderítés alapjának tekintette, hiszen a háború (fegyveres konfliktus) kitörésekor elsőként ezeknek kellett az ellenség felvonulását megállapítani. A földi távfelderítést is a légi távfelderítés által adott első jelentések alapján indították meg, a már tisztázott irányokba.

Az ellenség felvonulása alatt a vasúthálózatok éjjel sem szünetelő figyelése mellett (naponta közlekedő vonatszám, rakományok összetétele, forgalom sűrűsége egyes időszakokban, kirakodóállomások stb.) megfigyelték a felvonuló csapatok elhelyezési körleteit, repülőtereit és a vízi útvonalakat is. A napi változásokat és a különösen fontosnak tűnő adatokat fényképezéssel rögzítették.³⁹

A hadműveletek megindulása után a fő feladat az ellenség előrevonási útvonalainak, csoportosításának, eltolásának (átcsoportosításának) megállapítása, illetve az utak, helységek és repülőterek folyamatos megfigyelése volt.

A teljes időszakban figyelni, kellett azokban utak, hidak építését, újraépítését, a vasúthálózat, raktárak bővítését, új repülőterek kialakítását és minden olyan jelet, amiből az ellenség szándékára következtetni lehetett.

A repülő távfelderítés mélységének alsó határát 60 km-nél húzták meg, ez a hadtestparancsnokságok alárendeltségébe tervezett repülőszázadok alkalmazási mélysége volt. A hadseregparancsnokságok (fővezérség, seregcsoport) repülőszázadai ennél nagyobb távolságra tevékenykedhettek, a géptípusok lehetőségei és a feladat függvényében.⁴⁰

A felderítő repülésre kiadott intézkedések a feladatok mellett a pontos helyzettájékoztatót is szolgálták, mind az ellenség, mind a saját légi és földi helyzetről. Amennyiben nem érkezett harcfeladatra intézkedés, a repülőszázad parancsnokának naponta legalább egyszer helyzettájékoztatásért kellett fordulnia a magasabb parancsnokság légi ügyekkel megbízott csoportjához.

A felderítő repülőeknek kiadott intézkedés a következőket kellett, hogy tartalmazza:

- a) helyzet (ellenség, saját);
- b) felderítendő terület vagy sáv;
- c) feladat (egyszeri felderítés vagy állandó figyelés szükséges-e);

³⁸ Az „Ordo” törvénytára, i. m. 128. cikk, 81. o.

³⁹ H. Sz. I. rész, V. fejezet, 14.: A távfelderítés. 180. pont, 94. o.

⁴⁰ Uo. 13.: Alapelvek, 178. pont, 93. o.

- d) a fényképfelderítés mire terjedjen ki;
- e) kinek, hová, milyen eszközzel kell jelenteni;
- f) összeköttetés a repülőtérrrel;
- g) közbeeső és ütközetrepülőhelyek (mikor, hány repülőgép álljon esetleg készenlétben), ezekkel az összeköttetés kérdése;
- h) van-e vadászrepülő kíséret és milyen feladattal.⁴¹

A fényképfelderítés egyes feladatoknál kiemelt helyen szerepelt. Főleg a hadműveletek első időszakában, illetve az első világháborúból átvett ún. „állásharc” időszakában tervezték – a kiértékelésre lett volna idő – alkalmazni. Nagyobb mozgások esetén – a lassú kiértékelés miatt – a megszerzett adatok időszerűtlenné válhattak, nem szerepeltették az első helyen. Egyes esetekben – vállalkozások, nagyobb támadási feladatok stb. – azonban kiindulási alapként szerepelt a jól kidolgozott és kiértékelt légifénykép.⁴²

A földi távolfelderítéssel szemben a repülőfelderítéssel, annak problematikájával, aránytalanul kevés tudományos munka foglalkozott. Ez betudható a trianoni teljes tiltásnak, és ennek vonzataként a kilátástalannak tűnő eszközbeszerzésnek is.

Ettől függetlenül a repülő távolfelderítést kivétel nélkül fontos feladatként említették meg. Kiemelten foglalkoztak az ellenség mozgósítást követő úgynevezett „tömegmozgásának” felderítési kérdéseivel, és egyben várható szándékának mielőbbi kipuhatolásával, amelyet döntő tényezőnek tekintettek. Egyöntetűen foglaltak állást abban, hogy a repülőerők csak a sereglövassággal együttműködve képesek a távolfelderítési feladatokat maradéktalanul, pontosan megoldani.⁴³ Az idő – mint döntő tényező – állandóan terítéken szerepelt. Ezért tartották szükségesnek, hogy pl. a fővezérség repülő távolfelderítése a lehető legkorábban híreket hozzon, hogy lehetőségei határáig behatoljon az ellenséges területre, s felderítse mindazt, ami az egész haderő alkalmazására döntő jelentőséggel bír.⁴⁴

A repülő fényképfelderítést – a távolfelderítésen belül is – a logikus és megalapozott elhatározás alapjának tekintették.⁴⁵ Ehhez olyan készülék rendszeresítését tartották szükségesnek, amellyel az átrepült terület hézagmentes, összefüggő, széles sávú (7000 m magasságból legalább 10–12 km) rögzítését megoldhatták. A sáv ilyen mérvű szélességére – véleményük szerint – azért volt szükség, hogy a több száz kilométert berepülő gép ne kényszerüljön vasutak, utak kanyarulatainak követésére, illetve oldalt elhelyezkedő fontos objektumok fölötti körözésre.

A felderítési eredmények időbeni felhasználásának előfeltétele a felvételek gyors kidolgozása volt. A fényképezőgépek gyors ütemű fejlődése a kiértékelő szolgálat folyamatos fejlesztését is maga után vonta, hiszen az időszerűség, mint alapelv, döntő volt a hadműveletek szempontjából. A fényképfelderítés, amely technikai oldalról gépek nélkül is fejleszthető volt, megszakítás nélkül napirenden maradt, hiszen ennek hiányát egyik európai hadsereg sem pótolhatta.⁴⁶

41 H. Sz. I. rész, 2. füzet. A légi ügyek és a légvédelem részletei korszerű hadseregekben. d) Intézkedés felderítő repülésre. 911. pont, 35. o.

42 Uo. 914–920. pont, 39–42. o.

43 *Hungaricus (Németh József)*: 4. A légi erők problémái. i. m. 108–109. o.

44 H. Tk. I. 35–36. o.

45 H. Sz. I. rész, 2. füzet. A légi ügyek és a légvédelem részletei korszerű hadseregekben. 914–920. pont, 39–42. o.

46 *Kölsz Edgár*: Repülőfényképfelderítés. MKSz 1933. 7. szám, 122–129. o.

Szervezeti- és technikai oldalról a vizsgált időszak végéig tekintve nem lehet következtetéseket levonni, hiszen az alap, a távolfelderítő repülőgép, hiányzott. Az első, kifejezetten távolfelderítési feladatokra alkalmas osztály 1937 végén, 1938 elején alakult meg Mátyásföldön, 18 db Heinkel 70 K típusú repülőgéppel.⁴⁷ A 30-as évek elején már gondolkodtak repülőezred-szervezetekben, de csak általánosságban, hiszen a típus- és teljesítményadatok is befolyásolhatták volna a kialakítandó szervezet földi és légi részeit.

Végeredményben 1937-ig, a megfelelő eszközök hiánya miatt, a távolfelderítés csak utópia maradt. A különböző feladatkidolgozásoknál azonban a távolfelderítő repülőket folyamatosan szerepeltették. Század-szervezetben, fővezérség-, hadsereg-, illetve hadtest-alárendeltségben tevékenykedtek. A megszabott feladatokat teljességgel a szabályzat elvei alapján határozták meg a repülőknél, egyedül a repülési időintervallumok változtak a feladat függvényében.⁴⁸

Ritkább esetben a hadosztályok (általában a távolfelderítésre kijelöltek) is kaphattak távolfelderítő repülőket. Ezek feladatát a hadosztályparancsnokság szabályozta, az intézkedések tartalmilag nem sokban különböztek az előzőekben ismertetett repülő intézkedésektől.⁴⁹

A legtöbb feladatkidolgozásnál egy-egy mondatban utaltak csak a távolfelderítőkre, azon belül is a repülő távolfelderítés bevezetésére. Mélységében ezt a problémát nem munkálták ki. A repülő jelenléte a különböző alkalmazó megbeszéléseken, hadijátékokon és egyéb feladatokban mégis arra utal, hogy rövid időn belül számoltak annak megjelenésével.⁵⁰

A repülő távolfelderítés eszköztára, a trianoni tiltások miatt, teljesen hiányzott a Magyar Királyi Honvédség rendszeréből a Harcászati Szabályzat megjelenésekor. Ez a szabályzat azonban megfelelő előrelátással, a lehetőségek és a meglévő elvek függvényében, kidolgozta a repülőfelderítés alkalmazási módjait is. Ez biztosítéka volt annak, hogy a megfelelő szintű parancsnokságok, ha behatárolt keretek között is, de gyakorolhatták ennek a felderítési nemnek az alkalmazását, továbbá előrevetítette a bizalmat abban, hogy rövid időn belül rendelkezésre állnak majd ilyen mélységű feladat megoldására alkalmas gépek is.

A kidolgozott elvek vizsgálatánál azonban meg kell említeni, hogy alapjaiban az első világháborús tapasztalatok uralkodtak. A világháború első, ún. „mozgó” időszakában gondolkodtak. Ezt a repülő távolfelderítés alkalmazási elképzelései mellett, a lovastestek távolfelderítő feladatainak kidolgozása is kitűnően bizonyította. A nagy tér, a nagy mélységű tevékenységi jellemzők azonban nem mozogtak a realitások talaján, így nem indokolhatták a távolfelderítő feladatok (földi, repülő) kiemelt jelentőségét.

47 A volt M. kir. I. honvéd önálló távolfelderítő repülőosztály vázlatos története. (Összeállította: Péterdi A. János.) *Kanadai Magyar Szárnyak*, 1978. 7. szám, 60. o.

48 Harcászati feladatok, i. m. 32–34. o. Felderítő intézkedés.

49 Uo. 61–61. o. A harc előkészítése.

50 Középső vezetés, 9. füzet, 26. o. Lovas hadosztály halogató harca. A M. Kir. Honvéd Tiszti Szabályzatismertető tanfolyam kiadványa, Budapest, 1930.; Harcászati feladatok, i. m. 27. füzet. A hadosztály védelme. A M. Kir. Honvéd Tiszti Szabályzatismertető tanfolyam kiadványa, Budapest, 1935. 5. o.

Közfeldерítés

A felderítési nemek közül, ha a távolfelderítés a „nagybani” előrelátást szolgálta, akkor a közfeldерítés az aprólékos adatszerzés eszköze volt. A közfeldерítésre kijelölt földi- és repülőerők pontosították, kiegészítették a szemben álló ellenségről rendelkezésre álló adatokat. Megállapították az egyes ellenséges oszlopok éleit, erejét, összetételét, az ellenséges csapatok állásainak kiterjedését és műszaki berendezéseit; védőállásokban az ellenség csoportosítását, a csapatok kirakóhelyeit stb. Összességében a közfeldерítés megszerzi a vezetésnek a csapatok harcászati alkalmazásához szükséges támpontokat.

A közfeldерítés elsősorban a repülő, a csapatlovasság és a kerékpárosok feladata volt, de az ellenség közelében, rossz látási viszonyok között, nehéz terepen a gyalogság alkalmazása is előtérbe került.⁵¹ A közfeldерítést a hadosztályparancsnok (csapatvezér) egységesen vezette.

1. A földi közfeldерítés

A földi közfeldерítést a csapatlovasság fő feladatákként tartották számon, az ellenséggel való összeütközés lehetősége miatt azonban általában megerősítőekkel hajtotta végre feladatát. Legtöbbször kocsin, vagy gépkocsin szállított kisebb gyalogos erőkkel, géppuskákkal és kerékpáros csapatokkal egészítették ki, de egyes esetekben (szükség szerint) lövegekkel és páncélgépkocsikkal is megerősítették.

A kerékpáros alakulatok alkalmazása csak megfelelő állapotú úthálózat esetén jöhetett számításba, továbbá az időjárási tényezők is nagyban befolyásolták tevékenységüket. Az ellenség közelében, valamint a lovas és kerékpáros erők részére nehezebben, vagy egyáltalán nem járható terepen (erdő, felázott utak stb.) a gyalogság szerepelt a felderítés fő erejeként. Kiemelten előtérbe került a gyalogság alkalmazása az éjszakai órákban. Ezek a felderítő gyalogos erők más harcászati feladatok megoldására is képesek voltak. Hidak, vagy szorosok biztosítását ugyanúgy meg tudták oldani, mint más fontos terepszakaszok korai megszállását.

A mozgó közfeldерítő szolgálatot szinte állandóan egybekapcsolták az álló figyellel. A felderítő szerkezet kilátóponttól kilátópontig mozgatták előre, így kiterjedt területeket figyelhettek meg, egyben pontosíthatták a további előremozgás útvonalát is.

Védelem esetén az előretolt és jól begyakorolt álló figyelőrendszer pótolhatatlan adatokat tudott szerezni az ellenség előremozgási irányairól, összetételéről, valószínű súlyképzéséről és szándékáról.

A közfeldерítést a terepfelderítéssel is összekötötték. A felderítő közegeknek folyamatosan figyelniük kellett az utak és hidak állapotát, a terep járhatóságát, a terepen való mozgás lehetőségeit, a saját fegyverek hatásának növelésére és az ellenséges tűzhatás csökkentésére nyújtott terepadottságokat és minden, a térképek adataitól eltérő jelenséget.⁵²

A földi közfeldерítés eszközei, hasonlóan a földi távolfelderítéséhez, a felderítő osztagok és a felderítő járőrök voltak. Egyedül az alkalmazás mélységében külön-

51 H. Sz. I. rész, V. fejezet, 13.: Alapelvek. 174. pont, 91–92. o.

52 Uo. 200. pont, 101. o.

böztek, az egyéb elvek szinte teljesen megegyeztek. A feladat mélysége a kialakult helyzettől, az ellenség tevékenységétől, a tereptől, továbbá az adott év- és napszakától függött. A felderítő osztagok parancsnokai járőreiknek naponta helyzetjékoztatót és parancsot (parancskiegészítést) juttattak el. Szükség esetén járőröket vontak be, illetve újabbakat küldtek ki.

Az önállóan, vagy osztagban alkalmazott felderítő járőrök tevékenysége megegyezett a távfelderítésnél működtetett szervekével. Az új elem a gyalogos felderítő járőr volt. Ennek hátrányai mellett (nem elég gyors stb.) számos előnye is mutatkozott. Könnyebben megközelítette az ellenség állásait, könnyen és gyorsan tudott rejtőzni, nem volt úthoz kötve, kevésbé zavarták terep-, időjárás- és napszaki viszonyok. A gyalogos járőr legtöbbször egy golyószórós rajból állt, de megerősíthették, géppuskával, utáskatonákkal is. Különösen fontos feladat esetén a járőrt tiszt parancsnoksága alatt működtették.⁵³

A földi közelfelderítés problematikája megmozgatta a témával foglalkozókat és ez több tudományos munka megszületését eredményezte. Foglalkoztak az időszerű kérdésekkel, a lehetséges fejlesztés irányaival, az új eszközök bevonásának lehetőségével és mint új elemmel, a konkrét felderítésre irányuló kiképzési feladatokkal.

Az általános megállapítások alapvetően nem tértek el a szabályzat ide vonatkozó pontjaitól, de a megerősítések és a kisebb kiegészítések még tisztább képet festettek a földi közelfelderítésről. A közelfelderítés útján a vezető nemcsak az ellenség általános elhelyezkedését kívánta megtudni, hanem a pontos részleteket is. Az adathiány végetessé is válhatott volna, ha a közelfelderítés nem megfelelően működik egyes különleges helyzetekben. Így a fő feladat egyértelműen az egységes vezetés alatt álló közelfelderítő rendszer folyamatos működtetése volt. Az ellenségre „rá kellett ragadni” és állandóan figyelemmel kellett kísérni. A fogolyjés is kiemelt feladatként szerepelt, fontosabb volt mint a távfelderítésnél, hiszen így a közvetlenül szemben álló ellenséges erők hovatartozását, szervezetét és esetleges szándékát lehetett tisztázni.⁵⁴

A hatásköröket talán úgy lehetne körvonalazni, hogy míg a távfelderítésben a tevékenység súlya a repülőknél nyugodott és a földi felderítő erők szerepe csak másodlagos, „kísérő” volt, addig a közelfelderítésben a hangsúlyt a földön mozgó felderítő csapatokra ruházták, és a repülőknél jutott a kiegészítő szerep.

A különböző harceszközök felderítésre történő alkalmazásáról is élénk vita fejlődött ki, de különösen a páncélgépkocsik alkalmazása terén oszlottak meg a vélemények. Egyes elgondolások felderítő képességük gyengeségét hangsúlyozták, hivatkozva arra, hogy csak utakon, vagy azok közvetlen közelében képesek felderítési adatokat szerezni, továbbá a motorzaj miatt „süketek”, látásuk nagyon korlátozott és könnyű ellenük védekezni.⁵⁵ Más vélemények szerint a páncélgépkocsi a felderítő járőr eszköze, de jelenleg a jól megválasztott irányokban és körzetekben inkább mint kiegészítők juthatnak szóhoz a közelfelderítésben.⁵⁶

53 Uo. A felderítő osztagok és felderítő járőrök magatartása. 243. pont, 115. o.

54 *Németh József* vkszt. őrnagy: A gyorsan mozgó csapatok időszerű kérdései. MKSz 1931. 9. szám, 31. o.

55 *Hungaricus (Németh József)*: i. m. 75. o.

56 *Pongrácz: Páncélgépjárművek*, i. m. 89. o.

A páncélgépkocsik mellett a kisharcokocsik alkalmazása is felmerült. Önálló felderítőjárórként való felhasználásuk azonban sok gondot vetett fel. A kis harcokocsik – és az összes páncéljárművek – nemcsak a felderítést, hanem egyéb feladataikat is kénytelenek voltak a sötétség beálltakor félbeszakítani, mert a rossz látási viszonyok miatt azonnal alkalmazásképtelenné váltak. A fedett terep is szinte vak-ságra ítélte a harcokocsikat, minimális tájékozódást engedélyezve számukra. Viszont kétségtelenül rendelkeztek olyan tulajdonságokkal is, amelyek a felderítésnél igen jól értékesíthetők és kiaknázhatók lehetnek. Ilyen volt a gyorsaságuk, az utaktól való viszonylagos függetlenségük, nagy tűzerejük és védettségük. Összegezve ezen tulajdonságaikat megállapították, hogy alapvetően nem önálló felderítési feladatok elvégzésére valók, hanem csak a légi és földi felderítés kiegészítésére.⁵⁷

Mindent figyelembe véve a csapatlovasság maradt a parancsnokok kezében az a szervezet, amely kisebb módosításokkal megfelelehetett a földi közelfelderítéssel szemben támasztott követelményeknek.

A csapatlovasság tevékenységének elemzésénél szivesen nyúltak a német, orosz és a francia, hasonló elgondolásból létrehozott, szervezetekhez. Bár az ottani elnevezés felderítő csapat volt, a feladatok alapvetően megegyeztek. Alkalmazhatták az ellenség szárnyai, oldalai, háta ellen, részben azok felderítésére, illetve megfigyelésére, részben – a kedvező helyzetet kihasználva – rajtaütésekre. Szerepelhetett a két szomszédos seregtest közötti hézagokban mint összekötő, továbbá felhasználhatták részenként, küldönc (futár), fogolykísérő és katonarendőri szolgálatra.⁵⁸

Megkülönböztették a csapatlovasság harc előtti és harc alatti közelfelderítő feladatát is. Harc előtt az ellenséges élek, előrevonási útvonalak, az összetétel, a valószínű ellenséges elgondolás felderítése volt a cél, míg a harc alatt az ellenség oldalának, szárnyainak és hátának felderítésére kellett mozgósítani a kijelölt erőket. A visszavonuló ellenségre való rátapadás és kísérés pedig a következő hadműveleteket alapozhatta meg.⁵⁹

A felderítő osztag, vagy felderítő járőr alkalmazásának kérdése is számos hasznos gondolatot vetett fel. A kiindulási alap az volt, hogy a harcászati mélységben az ellenség közel, vagy távol van? Ha távol, akkor felderítő osztagot, ha közel, felderítő járőrt terveztek alkalmazni. Egyes vélemények azonban minden helyzetben a felderítő osztag alkalmazása mellett törek lándzsát és ezt a következőkkel indokolták:

- ha közelfelderítő osztag alkalmazásához megvan a szükséges terület, célszerűbb az osztag alkalmazása;
- a felderítési feladatok mellett a felderítő szerv egyéb feladatot is kaphat és ezt az osztag könnyebben megoldhatja;
- a felderítő osztag(ok) alkalmazásakor egyszerűbb a rendszer vezetése, azonkívül sokkal egységesebb is;
- míg az ellenség lelemez és biztosító övén a járőrök véglegesen elakadhattak, az osztag azon is képes áttörni;

57 *Pongrácz József*: Kis harcokocsik alkalmazása. MKSz 1936. 5. szám, 73–75. o. *Pongrácz József*: A lovasság együttműködése páncélgépkocsival és kisharcokocsival. MKSz 1937. 10. szám, 27–30. o.

58 *Erdős János*: Csapatlovasság. MKSz 1932. 6. szám, 24–26. o.

59 *Bábolnay Béla*: Csapatlovasság alkalmazása. MKSz 1934. 8. szám, 22. o.

– feszesebb a földi közelfelderítés vezetése, ha a csapatvezér (hadosztályparancsnok) helyett, aki messzebb van, a közelben lévő felderítő osztag parancsnoka vezeti;

– amikor a földi közelfelderítés okvetlenül kiegészítésre szorul, a felderítő osztag parancsnoka egyszerűbben és gyorsabban tud intézkedni, hiszen a hátul lévő csapatvezér nincs olyan szoros kapcsolatban járőreivel, mint az osztag parancsnoka.

A vita tárgyát képezte még az osztagok által alkalmazott járőrök éllóvasainak eltávolodása a zömtől. Ez lényeges kérdés volt, hiszen a két éllóvas végeredményben a járőr előretolt „szeme”. Velük az összeköttetés pedig csak megbeszélrt karjelekkel történhetett, így az 1-2 km-es eltávolodást eleve elvetették. Maradt a „Lovassági Gyakorlati Szabályzat” 2. füzetének 139. pontja által meghatározott távköz az éllóvasok és a zöm között. Ezek szerint:

„Nyílt terepen a járőrtől 2–300 m-nél ne legyen messzebb. Ezt a távolságot éjjel, ködben vagy át nem tekinthető terepen vegye kisebbre.”⁶⁰

Felmerült egyéb csapattestek kikülönített felderítő erőkkkel való megerősítése is, pontosabban olyan gyorsan mozgókkal, amelyek a felderítési feladatokat időarányosan el tudták volna látni. Hiszen, pl. egy ezredparancsnoknak ahhoz, hogy idejében elhatározásra tudjon jutni, az általa alkalmazott felderítő résznek 3-4 óra időelőnyvel kellett rendelkeznie. Ebben az esetben várhatta csak el a parancsnok, hogy pontos információkat kapjon

- az ellenség által elért, vagy megszállt terepszakaszról,
- általános csoportosításáról, tűzrendszeréről, s arról, hogy
- mely terepszakazon számíthat az ellenség tűzérési behatására.

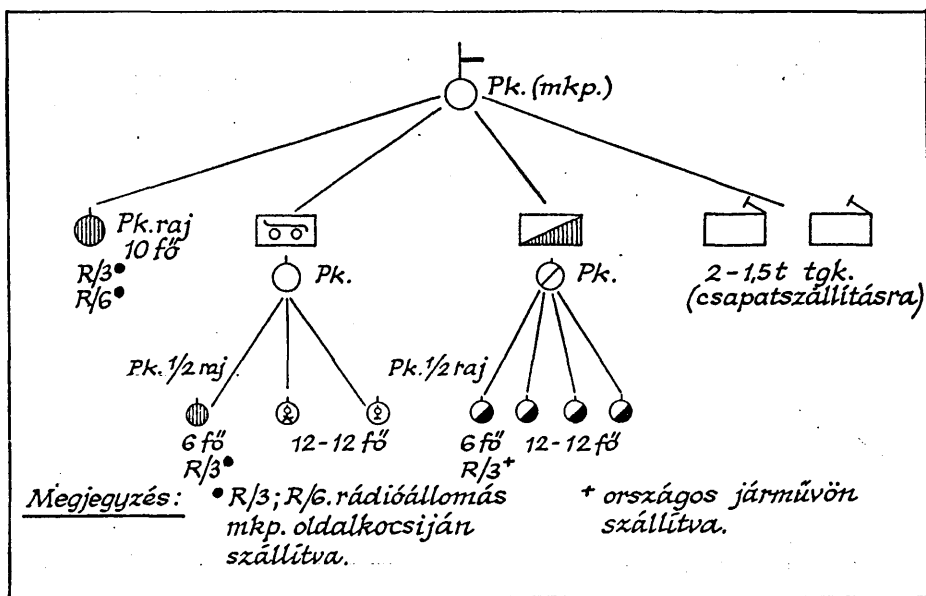
Ezeknek a feladatoknak a megoldhatósága alapján olyan szervezetekben gondolkodtak, amelyek mozgékonyak és megfelelő híradó eszközökkel vannak ellátva. (Az elgondolások helyességét bizonyítja, hogy a későbbiekben megalakuló felderítő zászlóaljok szervezésénél már figyelembe vették ezeket a gondolatokat is.) A szervezetek kialakításánál többféle megoldást javasoltak. Az egyik elgondolást a 101. oldalon látható ábra mutatja.⁶¹

A seregvonatok felderítő szervekkel történő biztosítása szintén előtérbe került. Egyes vélemények teljesen kizártnak tartották, hogy a vonatrészek biztosítására felderítő tevékenység is szükséges. A másik oldal azonban, főleg a gyorscsapatok tevékenységét és lehetséges feladatait figyelembe véve, fontosnak tartotta, hogy a vonatrészek biztosítása kiemelt feladatként kezelendő, és a felderítés ennek is az elejére kívánkozott. Az elgondolások alapján lovaspárokat terveztek a veszélyeztetett irányokba, hiszen ezáltal a különösen érzékeny vonatrészeket biztosíthatták a váratlan meglepés ellen. Továbbá megfelelő adatok birtokában lehetőség nyílt az ellenséges részek előli kitérésre, illetve a várható támadás elhárítására. A vonatrészek ilyen irányú védelme döntő hatással volt a további hadműveletek kimenetelére.⁶²

⁶⁰ *Ehrlich Géza*: A csapatlovasság alkalmazása. MKSz 1935. 1. szám, 46–47. o. (Hozzászólás a MKSz 1934. évi 8. számában megjelent „Csapatlovasság alkalmazása” c. közleményhez.)

⁶¹ *Vitéz Gátföldy Egon*: A megerősített gyalogezred felderítése. MKSz 1937. 12. szám, 22–24. o.

⁶² *Ordassy Pál*: Felderítés a seregvonatonál. MKSz 1934. 11. szám, 55–56. o.

Elgondolás a felderítő osztag híradó rendszerének megszervezésére.
(MKSz 1937. 12. szám, 22-24. o. alapján)

A felsorolt elgondolások, elképzelések minden esetben a gyors seregtesteken belül megszervezendő felderítő erők, s ezeken belül az ún. felderítő osztályok létrehozását szorgalmazták. Az osztályok szervezésére több lehetséges megoldást is szóba jöhetett, de a vélemények abban megegyeztek, hogy a létrehozandó szervezetben (legalább)

- egy motorkerékpáros szakasznak,
- egy gépkocsizó puskás századnak,
- egy páncélgépkocsi szakasznak,
- egy harckocsi szakasznak,
- egy gránátvető lövészzakasznak és
- egy gépkocsizó rádiós rajnak jelen kell lennie.

Az így létrehozott felderítő osztály, az elképzelések alapján, képes lett volna a felderítési feladatok megoldására, és szükség esetén egyéb feladatokat is el tudott volna látni.⁶³

A közelfelderítés vizsgálatánál, a felderítési nemeknél elsőként, előtérbe kerültek a már említett kiképzési feladatok is. A járőrszolgálat mellett a figyelő, fülelő és

63 Vitéz Nagy Vilmos: Kerékpárosok a gyorsanmozgó seregtestekben. MKSz 1935. 6. szám, 43-49. o.

jelentő szolgálatba való kiképzés is a felvetések között szerepelt, de általánosságban a gyalogság, mint alapfegyvernem felderítő iképzését szorgalmazták.⁶⁴

A közfeldерítő feladatok szervezeti megoldása még ebben az inséges helyzetben sem okozott problémát. A hét katonai körlet által felállított vegyesdandárok szervezetében bár kikülönített felderítő erő nem volt, a kerékpáros zászlóalj és a lovas század képes volt a feladatok megoldására. A szükség szerint alkalmazandó gyalogos erőket pedig nem volt nehéz a gyalogezredek állományából létrehozni.

A gyalogezredek, közvetlen alakulatok nélkül, 3 gyalogzászlóaljból szerveződtek. Minden zászlóalj 3 puskás és 1 géppuskás századból állt. A puskás századok szervezetében 3 puskás és 1 könnyű géppuskás szakasz, a géppuskás századokba pedig 2 géppuskás szakasz, 1 árkász osztag és 1 távbeszélő járőr tartozott.

A kerékpáros zászlóaljak 2 kerékpáros puskás századból és 1 kerékpáros géppuskás századból álltak, amelyek szervezete megegyezett a gyalogzászlóaljak századainak szervezetével.⁶⁵

A fentiekben említett csapatok végig biztosíthatták a földi közfeldерítő feladatok megoldását, a páncéljárműves osztály felállítása (1 harckocsi század, 1 páncélgépkocsi század, 1 páncélvonat osztag, 1 műhelyszázad) csak bővítette a lehetőségeket.

A harcászati (gyakorló) feladatok széles skálán mozgatták a földi közfeldерítő erőket. A beállított helyzetek legnagyobb része támadó feladat volt, szervezetenként pedig hadosztály szerepelt, mint legnagyobb kötelék. A közfeldерítő erők feladataként szerepelt ezekben a feladatokban annak megállapítása, hogy milyen

- az ellenség csoportosítása, ereje, összetétele;
- milyen erőket mely irányokba tol el, különösen, hogy a saját szárnyak és arcvonal felé mily erőcsoportokat különít ki;
- előre előkészített védelme esetén, annak műszaki berendezése, kiépítettsége;
- a fedett megközelítési útvonalak, az előterep jellege, annak hatása a saját csapatokra.⁶⁶

Kiemelt feladatként kezelték a hadművelet előkészítésének időszakában a felderítés mellett a felderítéssel összevont szemrevételezést.

A szemrevételezés fontosságát kitűnően bizonyítják azok a harcászati feladatok is, amelyek felderítés szempontjából többszöri kiegészítésre szorultak. Ebben az esetben a felderítés kiegészítése új felderítő erők alkalmazása mellett tiszti szemrevételező csoportokat is jelentett. Bár hivatalosan nem a kimondott felderítés volt a feladatuk, az általuk gyűjtött (szerzett) adatok nemegyszer felülmúlták a felderítő osztagok és járőrök eredményeit. Az előterep pontos megfigyelése mellett az ellenség védelmi rendszerének szakszerű felderítését is elvégezték, a várható támadási irányok figyelembe vételével.⁶⁷

64 *Vitéz Halász János*: Járőrszolgálat. MKSz 1932. 11. szám, 49–61. o. *Vitéz Halász János*: Figyelő, fűlélő és jelentő szolgálat. MKSz 1933. 6. szám, 43–49. o. *Gruber Béla dr.* ny. őrnagy: Egynéhány szó a gyalogságnak a felderítő szolgálatban való kiképzéséről. MKSz 1931. 9. szám, 59–64. o. *Üregdy-Nagy László*: Még néhány szó a gyalogságnak a felderítésben való kiképzéséről. MKSz 1932. 2. szám, 47–51. o.

65 Tóth S.: i. m. 55. o.

66 Harcászati feladatok, 7. füzet. Támadás megerősített állásban lévő ellenség ellen. A M. Kir. Honvéd Tiszti Szabályzatismertető tanfolyam kiadványa, Budapest, 1934. 3. o.; *Bengyel Sándor* vkszt. ezredes: Felső vezetés II. (Gyakorlati) rész 8. füzet. 9–10. o.

67 Harcászati feladatok, 9. füzet. Hegyi háború (Támadás) A M. Kir. Honvéd Tiszti Szabályzatismertető tanfolyam kiadványa, Budapest, 1935. 12. o.

A földi közelfelderítés volt az a felderítési nem, amely csaknem teljes egészében ki tudta vonni magát a trianoni tiltások hatása alól, hiszen a végrehajtó erők (lovas, kerékpáros, gyalogos) rendelkezésre álltak. A szabályzatban lefektetett elvek megfeleltek a kialakult viszonyoknak, sőt túl is mutattak azokon. A fejlesztés lehetőségét, a földi közelfelderítés tekintetében, a harckocsik és a páncélgépkocsik majdani rendszerbe állításában látták és ezek az elgondolások a harcászati példákban meg is jelentek. Érdekes módon az európai országok közül ebben az időben szinte, kizárólag a francia elgondolásokat kísérték figyelemmel. A francia felderítő csoportok szervezetének és tevékenységének elemzése többször megjelent a Magyar Katonai Szemle különböző számaiban.

A földi közelfelderítés tehát ebben a vizsgált időszakban rendelkezett mindazon elméleti és szervezeti elemekkel, amelyek képessé tették volna arra, hogy szükség esetén megfelelő módon végrehajthassa feladatát.

2. Repülő közelfelderítés

A repülőket, az első világháborús tapasztalatok alapján, nagy gyorsaságuk és működési sugaruk képessége tette arra, hogy mesterséges, vagy természetes akadályok, leplezett állások mögé is betekintsenek, oda, ahová a földi felderítés csak nagy áldozatok árán, vagy egyáltalán nem tudott eljutni. A fénykép felderítés elterjedése pedig egyértelműen a megbízhatóságot erősítette. Az ellenség földi és légi behatásai mellett egyedül az időjárási viszonyok befolyásolhatták a repülő felderítés eredményességét. A légi harc helyzet minden tekintetben behatárolta a közelfelderítő repülőgépek alkalmazási idejét, mélységét és magassági lehetőségeit.

A repülőknél meg kellett állapítaniuk az ellenség oszlopainak mélységét, erejét, az esetleges eltolásokat, továbbá az ellenséges erők valószínű szándékát. A lehetőségek függvényében fényképezéssel kellett pontosítani a védőállásaik részleteit: a főállást, előretolt állásokat, réseket, a szárnyakat, ütegfészkeket, tartalékokat, valamint az új műszaki munkákat.⁶⁸

A repülő közelfelderítés problematikája nem mozdított meg olyan szellemi forrásokat mint pl. a távelfelderítés esetében. Ezen belül is inkább a feladatok felsorolására szorítottak és minimális szó esett az alkalmazási módokról, az esetleges szervezeti lehetőségekről. A repülő-fényképfelderítés azonban a kivételek közé tartozott. Folyamatosan foglalkoztak ennek a felderítési módnak a lehetséges fejlesztésével. Eleve olyan készülékben gondolkodtak, amely mind a harcászati kiértékelés, mind pedig a térképészeti által támasztott követelményeknek megfelel.⁶⁹

A részletek pontos, maradandó felderítését is ez a mód biztosíthatta, és az (akár először szabad szemmel fel sem fedezett) gyors változások kiértékelés utáni pontosítása fontos adatokhoz juttathatta a vezetést. Jelentőségét azonban inkább védő ellenség ellen ismerték el, annak mozgása és a kiértékelés ideje közti különbség már időszerütlenné tette az adatokat.⁷⁰

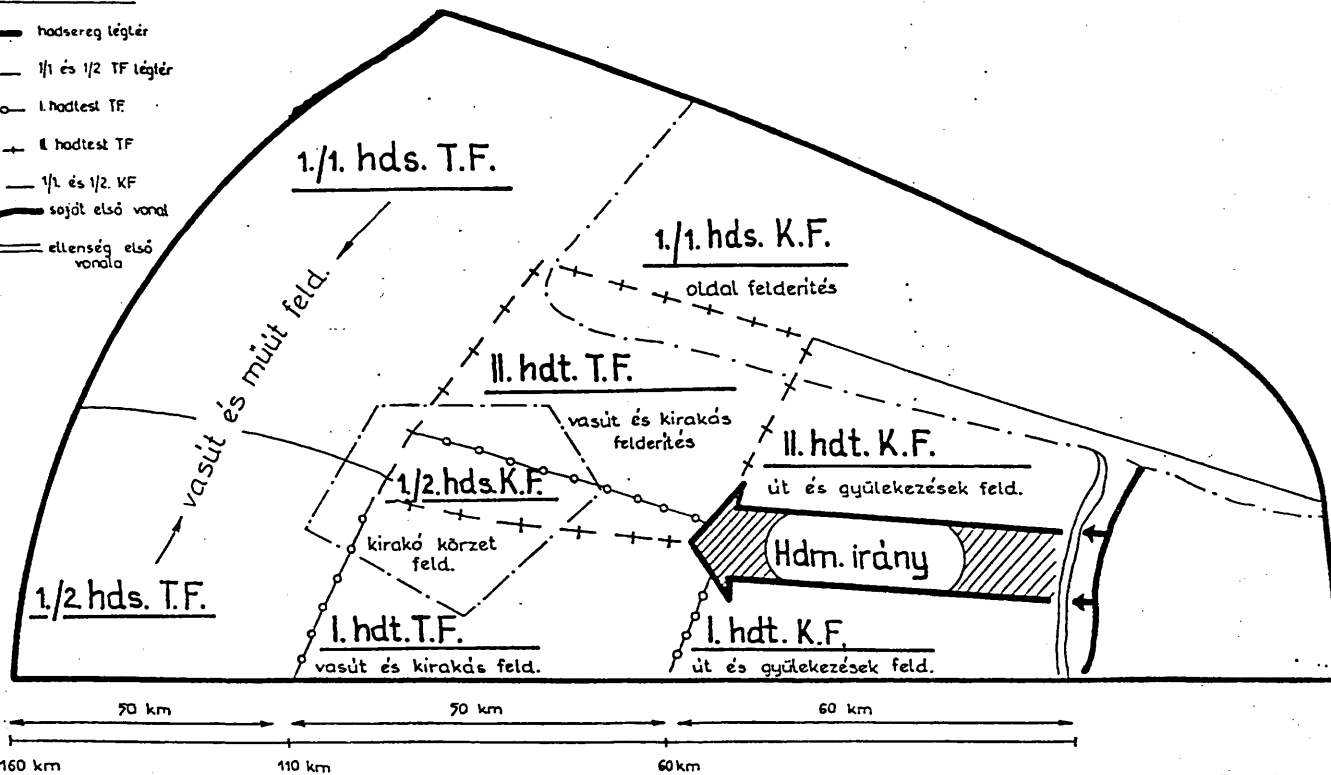
68 H. Sz. I. rész. V. fejezet, 15.: A közelfelderítés. 195. pont, 99. o.

69 *Keksz Edgár*: Repülőfényképfelderítés. MKSz 1933. 7. szám, 124–126. o.

70 *Berger Károly* vkszt. alezredes: A vezetés kézikönyve, II. rész. Alkalmazási elvek és parancsadás. Budapest, 1930. 183. o.

JELMAGYARÁZAT

- hadsereg légtér
- 1/1 és 1/2 TF légtér
- I. hadtest TF
- II. hadtest TF
- 1/1 és 1/2 KF
- saját első vonal
- ellenség első vonala

— 104 —

A légtér felosztása és a feladatok. Az MKSz 1938. 6. sz. (A földi erőkkel való helyes együttműködés) alapján.

Az 1925-ös locarnói, majd az 1927-es párizsi egyezmény a trianoni tiltásokat nagyban átértékelt. Megszűnt a Légügyi Ellenőrző Bizottság, feladatát a magyar kormány hatáskörébe utalták. Ennek eredményeként 1929-re három felderítő századot állítottak fel, (Fokker c. v.) fényképező alcsoport elnevezéssel. 1936-37-re pedig a „titkos” légiőr kilenc felderítő repülőszázaddal, ezen belül hét közelfelderítővel, rendelkezett (He-46, He-70).⁷¹ A közelfelderítő századok a vegyesdandárok szervezetébe kerültek, így ismét komoly lépés történt előre a hadsereg hadrendjének korszerűsítése terén.⁷²

A harcászati feladatok megoldásakor a közelfelderítő repülőszázaddal, mint alapvető szervezettel számoltak. A hadosztályparancsnok így a század parancsnokának adta ki parancsait, rendszerint személyesen és szóban. Ez a parancs a következőket tartalmazta:

1. Tájékoztatás – a saját és a szomszédos helyzetről;
– a felderítésre kiküldött lovasságról;
– az ellenség helyzetéről.
2. Szándék
– saját- és szomszédos csapatok, felderítő osztagok menetvonal, célja;
– a hadosztályparancsnok helyzetmegítélése.
3. Feladat
– a felderítő sáv pontos határa;
– mely utakat, területeket kell egyszeri felderítéssel, mely részeket állandó megfigyeléssel felderíteni, a fényképfelderítés mire terjedjen ki;
– minek a felderítésére helyezi a hadosztályparancsnok a fő hangsúlyt.
4. Kinek
– hová, milyen eszközzel kell jelenteni.
5. Összeköttetés
– a repülőtérről.
– egymással.
7. Vadásziprepülőket
– kirendelt-e és milyen feladattal.⁷³

A századok a dinamikai részben már csak nagyon ritka esetben kaptak új intézkedést, a feladatokban már csak az általuk közölt információk jelentek meg.

A repülő közelfelderítés helyzetét a tiltások döntően befolyásolták, így nem tudták az elvárt szinten kialakítani a működéshez szükséges körülményeket. A megkésett szervezeti és technikai fejlesztés 1937 végéig nem tudta utólni a repülő közelfelderítésre kidolgozott, kialakított elveket, elméleti kérdéseket.

71 *Bonhardt Attila-Sárhidai Gyula-Winkler László: A magyar királyi honvédség fegyverzete I. rész (1920–1944)* Budapest, 1993. 245. o.

72 *Tóth S.: i. m. 63–64. o.*

73 *H. Tk. I. 55. o.; Parancsadás ou. 70–72. o.*

3. Harcfelderítés

Az ellenség közelében minden parancsok kötelessége volt, hogy az ellenségről és a terepről, minden eszköz felhasználásával, minél pontosabb adatokat szerezzen. Ezzel párhuzamosan számítani kellett az ellenség váratlan megjelenésére is, így ebben az időszakban a felderítés és a biztosítás⁷⁴ szorosan kiegészítették egymást.

A harc megkezdése előtt rendszerint a csapatlovasság feladata volt a harcfelderítés bevezetése, majd a két fél közötti távolság csökkenésével került sor a gyalogság ilyen irányú alkalmazására. Ebben a helyzetben a gyalogság a harcjárőrök sűrű felderítő övét toltta maga előtt, hogy az ellenség felderítését és rajtaütését megakadályozza, de főleg azért, hogy az ellenség leplét áttörve – ha kellett harc árán is – annak első vonalát megállapítsa, és felderítse gyenge pontjait. Ezen harcfelderítés legmegfelelőbb és fő eszköze a golyószórós rajból kialakított harcjárőr volt. Esetenként géppuskákat is alkalmaztak a járőrök megerősítésére.

Védelemben az álló figyelő szolgálat működtetése került előtérbe, fő feladatát pedig az ellenség előrevonási útvonalainak és az előtér felderítése képezte. Ebben az esetben léggömbökkel történő figyellel egészítették ki a figyelőrendszert. A gyalogsági repülő alkalmazása is a harcfelderítésnél merült fel. Feladatát az összeköttetés folyamatos biztosítása és fontos részletek (ellenséges parancsnoki harcálláspontok, ellenséges ellenlökések, betörések, visszacsapások, az ellenség rohamra történő előkészületei) pontosítása adták.⁷⁵

A harcfelderítés, mint önálló felderítési nem, nagyon ritkán szerepelt a különböző tudományos munkákban. Általában más felderítési nemekkel együtt, kiegészítésként említették csak meg. Elsősorban az ellenség leplező és biztosító övének áttörése, illetve a szárnyak, hézagok harccal való pontosítása, ezen belül ennek különböző módszertani és szervezeti vonzatai kerültek előtérbe. Az alkalmazandó erők nagyságát és minőségét a mindenkor kialakult helyzet alapján próbálták megállapítani. A meghatározók ebben az esetben a következők voltak:

- az aktuálisan folyó harctevékenység fajtája;
- a szemben lévő ellenség tevékenységének jellege, annak foka;
- az előtér fedettsége, év- és napszak.

A harcfelderítés mindenkori végrehajtására megfelelő erőkkel rendelkeztek. A különböző fegyvernemek kijelölt (vagy kombinált) részei képesek voltak a harcfelderítési feladatok végrehajtására, az elvekben megfogalmazott elgondolások megoldására. Szervezetileg a már említett golyószórós rajtól egészen század-erejű harcfelderítő részek alkalmazásával számoltak, de megerősítő és támogató csapatokat is számításba vettek. Úgynevezett „elemi egységként” (főleg nagyobb távolságokra és oldalba) lovas felderítő járőrrel, felderítő osztaggal, vagy (erősebb ellenséges ellenállás letörésére, illetve egyéb feladat megoldására pl.: fontos terepszakaszok elfoglalására) tiszt vezette gyalog golyószórós rajjal, továbbá különleges felderítésre vezérkari műszaki tiszt vezette járőrökkel számoltak.⁷⁶

⁷⁴ A biztosítás célja, hogy a saját csapatokat az ellenség földi megfigyelése, meglepő tűzhatása és rajtaütésszerű támadása ellen megóvja és ezzel a saját csapatok eltervezett alkalmazását biztosítsa.

⁷⁵ H. Sz. I. rész. V. fejezet, 16.: A harcfelderítés 206–210. pont, 103–104. o.

⁷⁶ Berger Károly: i. m. II. rész. 177. o.

Végeredményben az ellenség folyamatos figyelése, magatartásának felderítése az arcvonalban és az arcvonal mögött, a szárnyak megállapítása, az ellenség hézagainak kifürkészése, a tüzérség csoportosításának megállapítása, az arcvonalközeli tartalékok felderítése a harc minden formájában – legyen az támadás, vagy védelem – mind-mind a harcfelderítés feladatai közé tartozott. A csapatok minden utasítás és parancs nélkül kötelesek voltak arcban, oldalban és hátban állandóan felderíteni, ami egyúttal a biztosítást is szolgálta. A harc szünetében is folyamatosan újból és újból működtették a harcfelderítést, azt semmilyen körülmények között nem szüneteltethették.⁷⁷

4. A tüzérségi felderítés

A tüzérségi felderítés lényegében a közel- és a harcfelderítés kiegészítésére szolgált, biztosítva a szükséges adatokat az ellenségről, helyzetről és a terepről a tüzér vezetés számára.

Alapját a parancsnokok személyes szemrevételezése és figyelése adta. A tüzérség földi és légi felderítő szervekkel rendelkezett. Földi felderítő szervei a tüzérfelderítő járőrök, a tüzér összekötőtisztek, a figyelők, a tüzérmérők és a térképezők; légi felderítő szervei a tüzérrepülőök és a léggömbfigyelők voltak.⁷⁸

A felderítő járőrök jelentették a tüzérségi felderítés legfontosabb eszközét. Feladatukként szerepelt:

- az ellenség felderítése, főleg állófigyelés útján;
- folyamatos összeköttetés és érintkezés fenntartása a legelől lévő gyalogsággal, ezen belül felderítési adatok átvétele, illetve átadása;
- saját tüzérségi tűz megfigyelése, mint segédfigyelés, az ütegparancsnokok főfigyeléseinek kiegészítésére;
- terepfelderítés
 - a) a küzdő rész és az ellenség között;
 - b) megfelelő lövegállások, figyelőhelyek kiválasztása céljából;
 - c) előrevonási (közlekedési) útvonalak megállapítása érdekében.

Ezred- és osztályparancsnokok által alkalmazott felderítő járőrök, egyes esetekben, a szomszéd hadosztály sávjából is végezhettek figyelést, illetve ezzel együtt szárnybiztosítást.

Többször alkalmaztak, lovas járőrökkel és közelfelderítő osztagokkal együtt, egyes tüzérfelderítő közegeket is konkrét feladatok megoldására.

A tüzér összekötőtiszteket a tüzér csapatparancsnokok azon harccsoport, vagy gyalogegeység parancsnokához rendelték ki, amelyek támogatását feladatuk kapták, de csak abban az esetben, ha a tüzérség és a gyalogság parancsnoka nem tartózkodott egy helyen.

A tüzérfigyelők megfelelő műszerekkel ellátva, külön rendszert alkotva, a harcterület minden részét megfigyelés alatt tartották. Megfigyeléseiket a kiküldő tüzérparancsnoknak jelentették, de szükség esetén és fontos adat birtokában a legközelebbi gyalogegeység parancsnokát is tájékoztatták.

⁷⁷ Hatházy Elemér m. kir. 1. honvéd gyalogezredbeli főhadnagy: A gyalogság harctéri szolgálata és harca. Budapest, 1927. 11–12. o.

⁷⁸ H. Sz. I. rész. V. fejezet, 17.: A tüzérségi felderítés. 211–213. pont, 104. o.

A tűzermérők feladatai a következők voltak:

- az ellenség fedett útegeinek felderítése, esetenként részvétel azok leküzdésében;
- a saját útegek számára, a célok és a saját lövegállások bemérésével, megteremteni a belövésmentes, meglepetésyszerű hatáslövés lehetőségét;
- a többi felderítő szervekkel együttműködve az összegyűjtött felderítési adatokat feldolgozni és közreadni.

A mérőrendszert minden esetben azonnal felállították, amint feltételezhetővé vált, hogy a szemben álló ellenség tűzértséggel rendelkezik. Ebben az esetben a hadosztály tűzérparancsnok intézkedett a mérőrendszer felállítására, az intézkedés magában foglalta a mérősáv határait, a fő mérőterületet és a híradó összeköttetést a tűzérparancsnok és a mérők között.⁷⁹

A tűzérrepülők és léggömbfigyelők a tűzértségi tűz gyors és biztos irányítását (vezetését) segítették elő olyan célok ellen, amelyeket a földről nem láthattak be. A lehetőségek függvényében minél több tűzérrepülőt működtettek a szakadatlan figyelés érdekében. Fontos feladatnak tekintették, hogy a tűzértségi és az egyéb felderítés teljes összhangban működjön és még azt is, hogy észleleteiket kölcsönösen és folyamatosan kicseréljék.

A tűzértségi, mint állandóan jelenlévő és nagy hagyományokkal bíró fegyvernem, folyamatosan szerepelt a tudományos munkákban. Főleg szervezeti és technikai kérdésekben folytattak vitákat és mondtak véleményeket, kevésbé érintve a tűzér-felderítés problémakörét. Egységes vélemény alakult ki viszont abban a kérdésben, hogy a tűzértségi felderítés csak egységes rendszerben, a teljes harcterület lefogatásával és az összes lehetséges felderítő szerv működtetésével oldhatja meg feladatát. A gyalogos erőkkel való együttműködést különösen fontosnak tartották, ezen belül a felderítési adatok átadását és átvételét kivétel nélkül megemlítették a témával foglalkozók.

Szervezeti téren a trianoni tiltások csak a nehéztűzértségi alkalmazását korlátozták, a közepes és könnyű tűzértségi végig jelen lehetett a különböző szervezetekben. Az első megalakuló magasabb kötelék – a vegyesdandár – állományába szervezett tűzérosztály mérő alakulata és az útegek által alkalmazott járőrök alkották a felderítő részeket, a fővezértségi közvetlenjeként szereplő négy tűzérűteg is ilyen szintű felderítő járőrökkel rendelkezett. 1930-ra hét ezredparancsnokságot, hét osztályparancsnokságot, huszonegy tábort, hét mérő századot és egy lovas tűzérosztály-parancsnokságot hoztak létre. A gépkocsizó csoport felállítása pedig két gépvontatású tarackos üteg felállítását jelentette, amelyek felderítő részeit, szükség esetén, gépkocsival tudták alkalmazni. 1937 végére a meglévő hét mérőszázad mellett már majdnem húsz gépvontatású üteg biztosította, hogy a fegyvernemen belül szerveződő felderítő részek mozgáslehetősége bővüljön.⁸⁰

A tűzér-felderítés gyakorlati alkalmazásával a harcászati gyakorló feladatok szinte nem is foglalkoztak. Egyedül a rendszer megszervezésének kérdései kerültek előtérbe, kiemelve a tűzérparancsnok koordináló és irányító tevékenységének jelentőségét. Kivétel nélkül utaltak azonban arra, hogy

79 U. o. 215–219. pont, 106–107. o.

80 Tóth S.: i. m. 59–61. és 65–66. o.

– a jól megszervezett tűzérfelderítésnek hézag nélkül biztosítania kell a harcmező folyamatos megfigyelését

– a gyalogsággal való folyamatos együttműködés nem szünetelhet;

– a tűzérfelderítésnek rugalmasan alkalmazkodnia kell a kialakult helyzethez és feladatvégrehajtását semmilyen esetben sem szüneteltetheti.⁸¹

A tűzérzési felderítés az egyik legfontosabb és legpontosabb felderítési nem volt a felderítés rendszerében. Alapját a figyelés adta, amelyet a földről és a levegőből egyaránt végeztek. Elméletileg a közel- és harcfelderítés kiegészítésére szolgált, de rendszerben működtetve önállóan is meg tudta oldani felderítési feladatait.

5. A műszaki felderítés

Feladatát az elvégzendő műszaki munkák és az azok végrehajtását befolyásoló tényezők megállapítása képezte. Olyan esetben, ahol nagyobb műszaki tevékenységre lehetett számítani (erőszakos folyamatkezelés, szétrombolt fontos műtárgyak helyreállítása, támadás erődített állásokra stb.), nagyobb előrelátással és precizitással kellett megtervezni a felderítést. Ez elsősorban a legfontosabb műszaki részletekre vonatkozott, ezen belül a rombolt műtárgyak méreteire, a rombolás mértékére, a helyreállítás lehetőségeire, a helyszínen található és felhasználható műszaki anyagok felderítésére. Kiemelten kezelték a műszaki felderítést az ellenség megerősített állásaira történő támadás és a saját védőállás megválasztása illetve kiépítése előtti időszakban.

A műszaki felderítés tekintetében többnyire elegendő volt, ha egyes felderítő osztagokhoz vagy járőrökhöz műszaki szakembereket osztottak be, más esetben azonban önálló műszaki felderítő járőröket is alkalmazhattak.⁸²

A különböző műszaki felderítéssel kapcsolatos elgondolások széles skálán mozogtak. Foglalkoztak az országleírások jelentőségével, amelyek már békében adatokat szolgáltatottak, s így előre megállapították a valószínűleg szükséges műszaki munkálatokat. Ezeket azonban csak kiinduló alapnak tekintették, a kialakult harc-helyzetek újabb és újabb változatokat hoztak magukkal és a műszaki szakemberek csak a helyszínen tudták pontosítani a feladatokat. Így a műszaki felderítésnek harcban nem csak a felderítést, hanem, rendszerint egyidőben, a műszaki munkálatot magát is végre kellett hajtania. Ezért többnyire műszaki járőrökkel, vagy nagyobb műszaki osztagok alkalmazásával számoltak. Célként tömören a következőket jelezték: a vezetésnek ahhoz, hogy megfelelő elhatározást tudjon hozni az elvégzendő műszaki munkákról és az azok végrehajtását befolyásoló tényezőkről, időben jelenteni kell

– a harctéren található műszaki felszerelést és anyagot; továbbá

– megállapítani és nyilvántartani a harctér (hadszíntér) termelési lehetőségeit.⁸³

A műszaki felderítést az ismeretes felderítési nemekhez sorolva hadászati (távol), harcászati (közel) és harcfelderítő jellegűnek is tekintették. Az alkalmazott eszközök szerint légi, földi és különleges műszaki felderítésben gondolkodtak. Ezen belül a

81 H. Tk. I. 69–71. o.

82 H. Sz. I. rész. V. fejezet, 18.: A műszaki felderítés, 222–224. pont, 109–110. o.

83 H. Tk. I. 73–74. o.

különleges műszaki felderítés főleg az ellenség műszaki felkészültségének megállapítására szolgált.⁸⁴

A légi műszaki felderítés tekintetében a repülőőről végzett szemmegfigyelést és a légi fényképezést tekintették jó megoldásnak, igaz, a légifénykép kiértékelésének idővonzata többször bizonytalansági tényezővé lépett elő. Mégis a jövő útjának tekintették a fényképezéssel történő légi műszaki felderítést.⁸⁵

Szervezeti téren műszaki (utász) alakulatokkal a magyar királyi honvédség mindig rendelkezett. A vegyesdandárok megalakításakor a Fővezérség közvetlenjei között három utász zászlóalj, (a folyamórség rejtésében egy további utász zászlóalj), míg a dandárok gyalogezredeiben egy-egy utász osztag biztosította a műszaki felderítés szervezeti kereteit. A továbbiakban, a fejlesztés eredményeként, tovább növekedett a szakfeladatok ellátására alkalmas utász (műszaki) csapatok és parancsnokságok száma. 1937 végére a hadsereg tizenöt önálló utász századdal, négy vasútépítő és hidász századdal rendelkezett. Ezen kívül minden ezredszervezet rendelkezett műszaki felderítési feladatok ellátására alkalmas közvetlenekkel.⁸⁶

A műszaki felderítésre kijelölt erők általában gyalogosan, országos járműveken, illetve lovon mozogtak, majd a 30-as évek közepétől néhány esetben már gépkocsival is rendelkeztek.

A gyakorló feladatokban minden esetben a hadosztály műszaki parancsnok tett javaslatot a műszaki felderítésre, és ezt a hadosztályparancsnok kivétel nélkül, mindig elfogadta. A javaslat tartalmazta:

- a földi műszaki felderítés feladatát és az alkalmazott járőröket, továbbá azok menetvonalát;

- repülő műszaki felderítés feladatát (melyik területre figyeljen különösen, miről készítsen fényképvételt), végrehajtását (általában műszaki tiszt végezte); továbbá

- hogy képzeli az ellenség műszaki munkálatainak folyamatos felderítését.⁸⁷

A műszaki felderítő járőrök a harcfelderítő egységekkel mentek előre és a felderítés eredményét vázlatban rögzítve azonnal jelentették is. Egy földi műszaki felderítő járőr a legtöbb esetben egy árkász (utász) tisztből és négy-öt katonából állt. Ezek az első eredmények adtak azután alapot a további tevékenységre és a műszaki felderítés folytatására.

Az első felderítés alapján az állandó műszaki felderítést már a harccsoport-parancsnokokra bízta, miután azok szoros kapcsolatban volt az ellenség harcászati szintű felderítését végző erőkkel.⁸⁸ Ekkor a járőrök már az ellenséges vonalak egy szűk részének pontos felderítését kapták feladatul (pl. hidfőállás berendezésének felderítését stb.), továbbá a biztosító erőkhöz is beosztásra kerülhettek.⁸⁹

⁸⁴ Hadrendi adatokat, alkalmazott műszaki anyagokat és eljárásokat, továbbá egyéb műszaki szempontból fontos információk megszerzését értették ezen.

⁸⁵ *Schmoll Endre* m. kir. honv. ny. vkszt. őrnagy: *Haditechnikai alapismeretek*. III. k. A műszaki felderítés. Budapest, 1933. 183–189. o.

⁸⁶ *Tóth S.*: i. m. 59., 61., 65. o.

⁸⁷ A felderítést műszaki tisztek parancsnoksága alatt működő járőrök végzik, tevékenységük együttesen megszerelve kiterjed az egész harcsávra. Ahol nincsenek utászok, ott árkász erőket alkalmaznak.

⁸⁸ Harcászati feladatok, 24. füzet. Hadosztály támadása megerősített ellenséges állásokra. A M. Kir. Honvéd Tiszti Szabályzatismertető tanfolyam kiadványa, Budapest, 1935. 7–8. o.

⁸⁹ 1. számú példa a Harcászat tankönyv 1. füzetéhez. Feltevés. Budapest, 1926. 82–89. o.

A műszaki felderítés végrehajtását csak kiterjedt szakismeretekkel rendelkező parancsnok vezethette, hiszen a műszaki munkálatok szükségességét, a műszaki helyzet megítélését, elbírálását (hidak teherbírása, közlekedési vonalak állapota stb.), továbbá a munkateljesítmény és anyagszükséglet legnagyobb pontossággal történő megállapítását csak tapasztalt műszaki szakember végezhette. A felderítés eszközei az egyéb felderítő osztagokba és járőrökbe beosztott műszaki közegek, illetve önálló műszaki felderítő osztagok, járőrök voltak. Ez utóbbiak abban az esetben kerültek alkalmazásra, mikor a felderítés után azonnal el kellett végezni a műszaki munkálatokat is.

A műszaki felderítés folyamatosságát összességében sem alkalmazási elvi gondok, sem pedig szervezeti problémák nem akadályozták, így tevékenységét a vizsgált időszakban megfelelően tudta folytatni.

A Trianon után újjáalakuló Magyar Királyi Honvédség erőteljes lépéseket tett a megszabott kereteken belüli hadsereg minél előbbi felállítására. Ennek szervezeti oldala is komoly gondokat vetett fel, de még nagyobb problémát okozott az alkalmazással kapcsolatos elméleti kérdések kidolgozása.

A békeszerződés katonai rendelkezései nem érintették azt a kérdést, hogy a hadsereg milyen egységekből álljon, így ennek eldöntése jelentette az első problémát. Lényeges és ehhez kapcsolódó kérdésként merült még fel az egyes fegyvernemek optimális arányának megállapítása is. A lehetőségek közül végül a vegyesdandárt fogadták el, mint magasabb köteléket, két lényeges, meghatározó ok miatt. Először is ez a kötelék biztosította több fegyvernem együttes jelenlétét. Másodszor, lehetőséget nyújtott a fegyvernemek folyamatos, és egyben rejtett fejlesztéséhez. Így a már előzőleg elfogadott hét katonai körlet, egy-egy vegyesdandárt állíthatott föl, nem sértve meg a határozvány létszámkereteit.

1924-ben került kiadásra a mindent átfogó, jól kidolgozott Harcászati Szabályzat. Előírásai nem ragadtak le a meglévő szervezeti és technikai lehetőségek szintjén, hanem több tekintetben már a következő évekre is előremutattak.

A szabályzat a hadosztályszervezettel is kiemelten foglalkozott. Ennek magyarázata az lehetett, hogy a katonai vezetés a megfelelő szervezet kialakítása közben több lehetőséggel is számolt. A hadosztályszervezet végig a palettán szerepelt, így valószínűsíthető, hogy ezért is maradt a szabályzatban. Persze elképzelhető az is, hogy a már említett előrelátás miatt mint létrehozandó szervezeti elem szerepelt a pontok között, hiszen az első világháborús tapasztalatok feldolgozása még mindig folyamatban volt, és ott a hadosztályszervezet volt a legjellemzőbb.

A szabályzat V. fejezete a mind nagyobb jelentőségre szert tevő, és a hadseregek-nél egyre kiemeltebb helyre kerülő felderítő szolgálat tevékenységét koordinálta.

A fejezet távfelderítésben, közelfelderítésben és harcfelderítésben jelölte meg a felderítési nemeket, de kiemelten foglalkozott tüzérségi- és műszaki felderítés problémakörével is.

Távfelderítés tekintetében az elgondolás a következő volt: a légi távfelderítést a hadseregpáncsnokságok (Fővezérség, seregcsoport) repülő századai, illetve a hadtestparancsnokságok távfelderítő repülő századai végezzék. Alsó határát a

főerők napi menetcélján túl, egy napi menettávolságra jelölik ki. Mélysége hadsereg-szinten 60 km-en túl, hadtest-szinten pedig 60 km-ig terjedhet. A repülő századoknak a hadműveletek különböző időszakában más-más feladat megoldására kellett felkészülniük. Ezen belül állandó- és időszakos feladatok szerepeltek a végrehajtási palettán.

A földi távelfelderítés a lovasság feladata volt. Legalább hadosztály erőben került kiküldésre, 40 km széles működési sávban. A saját csapatok felvonulása idején a határvédelem, majd pedig az ellenség határvédelmének áttörése szerepelt az elsődlegesen megoldandó céljai között.

A hadosztály felderítő osztagokat küldött ki, általában egy napi, vagy annál nagyobb menettávolságra. Az osztag egy, vagy több lovas századból állt, de megerősíthették még kisebb kerékpáros osztagokkal, gépkocsizó gyalogsággal, géppuskás osztagokkal, néhány löveggel, és páncélgépkocsikkal.

A lovas század erejű felderítő osztag általában 10 km széles sávot kapott és 3-4 felderítő járőrt alkalmazott, de ez a sávszélesség a feladat függvényében változhatott. A járőrök 10-15 km-re távolodtak el az osztagtól és legalább 10 lovasból kellett, hogy álljanak.

A közelfelderítést – ezen belül a légi közelfelderítést – hadosztályonként rendszerint egy közelfelderítő repülő századdal tervezték végrehajtani. Feladatát általában egy napi menettávolságon belül, vizuális figyellel és fényképezéssel oldotta volna meg. A földi közelfelderítést gépkocsizó gyalogsággal, géppuskás osztagokkal, kerékpáros alakulatokkal, páncélgépkocsikkal és tüzérséggel megerősített csapatlovassággal tervezték. Szervezetként felderítő osztagok, felderítő járőrök és felderítő gyalogos osztagok szerepeltek. Kiküldési távolságukat a kialakult harchelyzet és a terep határozta meg. Közben folyamatos kapcsolatot kellett fenntartaniuk az állófigyelő rendszerrel az adatok gyors továbbítása és értékelése céljából.

A harcfelderítést a szabályzat kiemelten kezelte. Folyamatosan kellett alkalmazni támadásban, védelemben és találkozóharcban egyaránt. Általában csapatlovasság és a gyalogság hajtotta végre, de feladata lehetett minden fegyvernemnek. A harcfelderítés alapvető eszközei a harcjárőrök voltak, de tevékenységüket a földi figyelőhelyek és a léggömbfigyelők is kiegészítették. Egyes esetekben felderítő járőrök is végrehajthattak harcfelderítési feladatokat.

A tüzérségi felderítés alapját a tüzérparancsnokok személyes megfigyelése, a légi (tüzér felderítő repülő és léggömbfigyelők), valamint a földi (tüzér felderítő járőrök, tüzér összekötő tisztek, figyelők, tüzérmérők, térképezők) felderítő szervek képezték. A tüzérségi felderítés a közel- és harcfelderítést egészítette ki, abból a célból, hogy a tüzérparancsnokságok idejében megkapják a szükséges adatokat az ellenségről, a kialakult helyzetről és a terepről.

A műszaki felderítés tervezésének alapját az elvégzendő műszaki munkák és azok végrehajtását befolyásoló tényezők megállapítása képezte. A hadosztálytörzsön belül a műszaki törzstiszt volt köteles javaslatokat tenni a műszaki felderítésre. A megszabott feladatokat a járőrökhöz beosztott műszaki szakemberek, illetve ritkább esetben önálló műszaki járőrök hajtották végre.

A műszaki közelfelderítés kapcsán a felső vezetés az alárendelt seregtesteknek műszaki felderítési feladatokat szabott (meghatározta, hogy mely területeken elegendő általánosságban a műszaki szükségletek, viszonyok megállapítása, mely

helyekre, irányokba kell bevezetni a részletes műszaki felderítést, ettől pontosan mit akar megtudni). Váratlan helyzetekben, fontos irányokban maga az illetékes parancsnok is elrendelhetette a műszaki felderítést felderítő osztagokkal.

A középső vezetésnél a vezető műszaki tiszt egységesen vezette a műszaki felderítést, és megtette javaslatait az előljáró parancsnoknak.

A felderítés megszervezése minden parancsnok állandó kötelessége volt. A kialakult helyzet függvényében kellett erre vonatkozó gyors intézkedéseket hozni, feladatokat tervezni és szervezni.

A parancsnoki képzés korabeli színvonala biztosította, hogy ezeket az intézkedéseket jól képzett, szakmájukat kitűnően ismerő parancsnokok adják ki. A közben megjelenő segédletek is nagy segítséget nyújtottak a felderítéssel kapcsolatos szakfeladatok megoldásához.

Osszességében megállapítható, hogy az 1924-ben kiadott Harcászati Szabályzat felderítéssel foglalkozó része – összhangban a többi fejezet szellemével – megfelelően kidolgozott, és jól átgondolt munka volt. A szerkesztők igyekeztek a kor követelményeihez közel álló elveket felállítani, de az első világháború szellemisége azért fellelhető volt a sorok között. Ezzel együtt is igen nagy pozitívuma a szabályzatnak, hogy nem ragadt le a honvédség Trianon diktátumai miatt ledegradált, korszerűtlen és szűkreszabott lehetőségeinek szintjén. Mindez nagymértékben elősegítette a parancsnokok előrelátását és megfelelő alapokkal látta el őket a következő évek szervezeti elgondolásának megvalósításában. Ezt kitűnően bizonyítják a feldolgozott harcászati feladatok is, hiszen ezek tartalmilag is előremutattak, és rákényszerítették a parancsnokokat az új elvekben, új szervezetekben való gondolkodásra.

A szabályzat életképességét kitűnően bizonyítja az a tény is, hogy a következő átfogó Harcászati Szabályzat csak 1938-ban került kiadásra.